

CAPUL

— fragment dintr-o povestire cinematografică —
de Mihnea Gheorghiu
JURNAL AMERICAN (VII)

Proletari din toate țările, uniți-vă!

LUCEAFĂRUL

SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA
ANUL XI — Nr. 7 (303) ● Redactor-șef EUGEN BARBU ● Simbătă 17 FEBRUARIE 1968

Desen de MIHU VULCĂNESCU

SĂPTĂMÎNA

Teritoriul familiar

Evoluția vieții sociale pe teritoriul României socialiste implică nu rareori modificări în formele de organizare ale acestora, îmbunătățiri în distribuția unităților administrativ-teritoriale. Se pune astfel în acord progresul economic sau cultural al unei zone a țării cu contextul organizatoric corespunzător, o nouă formulă fiind menită a facilita ascensiunea pe liniile anterioare, deja profilate, stabilite.

Actualele modificări în compoziția unităților administrativ-teritoriale, supuse spre dezbateră Marelui Adunări, după o înțeleaptă cumpănire a resturilor lor în forurile de partid, ne par a fi de o importanță covârșitoare pentru viitor, nu numai prin amploare, ci și prin noutățile de factură organizatorică pe care le aduc. Ne aflăm în fața celei mai mari schimbări în structura administrativă a țării în ultimele decenii, schimbare ce va avea, credem, consecințe de seamă, abia bănuite acum, asupra ridicării nivelului economic, cultural, politic al diferitelor zone ale țării. Se îmbină în această modificare în mod armonios factori de ordinul noului și al tradiției, integrați organic concepției unitare a Partidului privind perfecționarea continuă a vieții economice și sociale a țării. Se revine la o formulă de împărțire a teritoriului verificată ca viabilă, formulă intrată în conștiința maselor și păstrată în ea, adaptată însă profundelor transformări ce au avut loc în peisajul fizic și spiritual al patriei. Se verifică încă o dată înțelepciunea politicii conducerii de partid care și-a făcut o supremă onoare din cultivarea tradițiilor poporului nostru, din armonizarea acestora cu sensurile majore ale istoriei contemporane.

Ce înseamnă pentru România socialistă noua organizare administrativ-teritorială, noul proces de sistematizare al localităților rurale preconizat în același timp, este inutil cred să mai discutăm. Presa cotidiană a făcut-o pe larg, coloanele sale adăpostind zilnic opinii, adeviziuni, propuneri de perfecționare. Se vedește un sentiment de satisfacție, căci, așa cum se arată în proiectul apărut în octombrie, actualele hotărâri vin să lichideze deficiențele repercutate negativ asupra vieții sociale și economice din cuprinsul unor raioane și

regiuni. Creșterea exagerată a aparatului administrativ, lipsa unor criterii științifice de repartizare a obiectivelor industriale pe teritoriul țării, dispersarea vieții culturale — ni se arată — vor fi cu acest prilej lichidate, fapt ce va avea o contribuție substanțială la accelerarea procesului de transformare socialistă a țării. Ne aflăm deci în fața unor hotărâri dictate de practica imediată, impuse de sporirea eficienței întregii activități economice, de valorificarea la un nivel superior a resurselor naturale și de muncă ale țării, de necesitatea — fapt accentuat de proiect — repartizării județelor a forțelor de producție; toți acești factori concurând la îndeplinirea sarcinilor desăvârșirii construcției socialiste. Nolle schimbării preconizate în peisajul geografic al țării se leagă astfel indisolubil de măsurile luate din inițiativa Partidului pentru perfecționarea conducerii și planificării economiei naționale. O privire în detaliu asupra noii împărțiri relevă caracterul profund științific al principiului coordonator, aflat la baza sa. Intemeiat pe tradiția istorico-geografică, pe analiza disponibilităților social-politice-economice, pe analiza factorului demografic, pe analiza legăturilor culturale existente și perspectivei acestora, ea ne apare ca un pas important făcut în sensul asigurării unei dezvoltări armonioase a tuturor localităților din cuprinsul județelor, cit și a județelor în ansamblul lor. Vilcea, Dimbovița, Bistrița-Năsăud, Suceava nu sînt numai niște simple nume de localități sau riuri. Ele au designat de multă vreme din părinții în părinți niște entități geografice, arii de tradiții comune, teritorii familiare, aflate între orizonturi imediat cunoscute, unde patriarhalismul a evoluat spre o viață modernă păstrîndu-se intactă, din generație în generație, noțiunea unui spațiu de muncă și creație determinat. Simbioza între trecut și prezent, între tradiție și modernitate, ni se înfățișează astfel durabilă, ca un element esențial de care se ține seama în fiecare nouă înfăptuire a României de astăzi.

GRIGORE ARBORE

„ASIGURÎND BUNUL MERS AL CONSTRUCȚIEI SOCIALISTE ÎN PATRIA SA, DEZVOLTAREA FORTELOR DE PRODUCȚIE, PERFECTIONAREA RELAȚIILOR SOCIALE, ÎNFLORIREA DEMOCRAȚIEI SOCIALISTE, PARTIDUL NOSTRU ÎȘI ÎNDEPLINEȘTE SUPREMA ÎNDATORIRE FAȚĂ DE POPORUL ROMÂN ȘI, ÎN ACELAȘI TIMP, ÎȘI ADUCE CONTRIBUȚIA INTERNAȚIONALISTĂ LA ÎNTĂRIREA FORTELOR SOCIALISMULUI, LA CREȘTEREA INFLUENȚEI ȘI PRESTIGIULUI LOR ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ, LA CAUZA PĂCII ÎN LUME”

NICOLAE CEAUȘESCU

„JUVENES DUM SUMUS”

„Apreciind rolul important pe care îl joacă tineretul în societate, înțelegând că viitorul patriei noastre socialiste este legat de educarea și pregătirea tinerei generații, partidul și guvernul au acordat și acordă o atenție deosebită formării multilaterale a viitorilor constructori ai socialismului și comunismului în patria noastră —” spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu de la tribuna Consfățuirii pe țară a Uniunii Tineretului Comunist. Faptul că aprecierea tineretului, a șanselor lui de educare în condițiile actuale ale dezvoltării vieții noastre economice, sociale și culturale a devenit o problemă de partid și de stat, faptul că elaborarea măsurilor de îmbunătățire a muncii educative în rîndul tineretului a constituit obiectul hotărîrii Plenarei C.C. al P.C.R. din 29 noiembrie — 1 decembrie 1967 obligă din toate punctele de vedere înțelegerea problemei tineretului ca pe una din sarcinile fundamentale ale progresului nostru social. În acest nou context și în asemenea formulare de deziderat educației, al instrucției și al culturii va deveni obligatoriu, dincolo de titlatură, în esență deci, un deziderat real al educației, instrucției și culturii. Observațiile și criticele care s-au făcut în acest sens privind formele de organizare și metodele de lucru sînt pe deplin justificate și viitorului, desigur, trebuie să-i

stea la îndemînă fantezia, mobilitatea, spontaneitatea tinerească, eficacitatea, eliberarea de dogmatism și șabloane și mai ales respingerea categorică a măsurilor pseudoculturale.

„Munca de educare a tineretului trebuie să se bazeze pe tot ce a creat mai bun omenirea pînă acum, pe cunoașterea trecutului glorios de luptă și muncă al țării noastre, pe minunatele creații științifice, literar artistice, pe tot ceea ce poporul nostru a făcut în decursul veacurilor și care reprezintă o moștenire minunată pe care trebuie să o prețuim și să o folosim la justa ei valoare” spunea în continuare tovarășul Nicolae Ceaușescu „Iată de ce partidul și guvernul consideră că rolul principal, în condițiile actuale, în formarea și educarea tinerei generații revine școlii, iată de ce socotim că trebuie luate toate măsurile pentru ca școala să-și îndeplinească în cele mai bune condiții rolul pe care îl are în societatea noastră socialistă”. Un document oficial publicat în presă anunța cu câteva zile înaintea deschiderii Consfățuirii pe țară a Uni-

SĂNZIANA POP

(Continuare în pagina 7-a)

ION HOREA

Rînduri sfinte

Horea de răsuna pădurea neclătinată
pin-atunci
O roată picura cu singe în Arice
către apus
Rugina toamnei se-așternuse și drumurile
erau lungi
E tare lungă-mpărăția și pin-la margini
nu-i ajungi
Arderea pe munți lumini căzute din
cragul stelelor de sus.
I-au trebuit apoi durerii și răvrătirii
un nebun
A seama de codri, dus de-o umbră
dintr-un cătun în alt cătun
Nestăruie focurile luptei și mai ochemau
din cînd în cînd
Cu blesteme trezit în flutier trecea prin
munții lui pingînd
Un erai al munților de care lumini
îndepărtate spun.
Țări după țări se vor potrece și codri
după codri iar
E timpul cel ce-și strînge cursul în
trunchiuri și în frunza verde
Bătut de vremurile multe gorunul Tebei
spune rar
Ecoui trec din piatră-n piatră și din
stejar în alt stejar
Acolo unde nici o șoaptă și nici o urmă
nu se pierde.

Presimțirea iernii

Ni se va ști pe unde vremea, vrei
nu vrei
Și nu vei ști pe unde te-ai dus ori
al venit,
Cînd iarna o să cheme din așteptarea ei,
Și va fi alb, și infinit.
Atunci ne vom întoarce la locul depărtat
Și-ntr-un tirziu la poartă vom întreba
de gazdă,
Și gazda o să-și tale pînă la poartă
brazdă
Și o să-ntrebe cine-a bătut și a chemat?
Ce bine-o să ne pară, ce bine-o să ne
șadă
Cînd vom rămîne-n albul zăpezii din
ogradă...
Mai spune și mai toarnă. Tăcere de alcov.
Amurgu-mi lasă-n suflet melancolii în
mov.

DISTINGUO

Feminitatea lui Proust

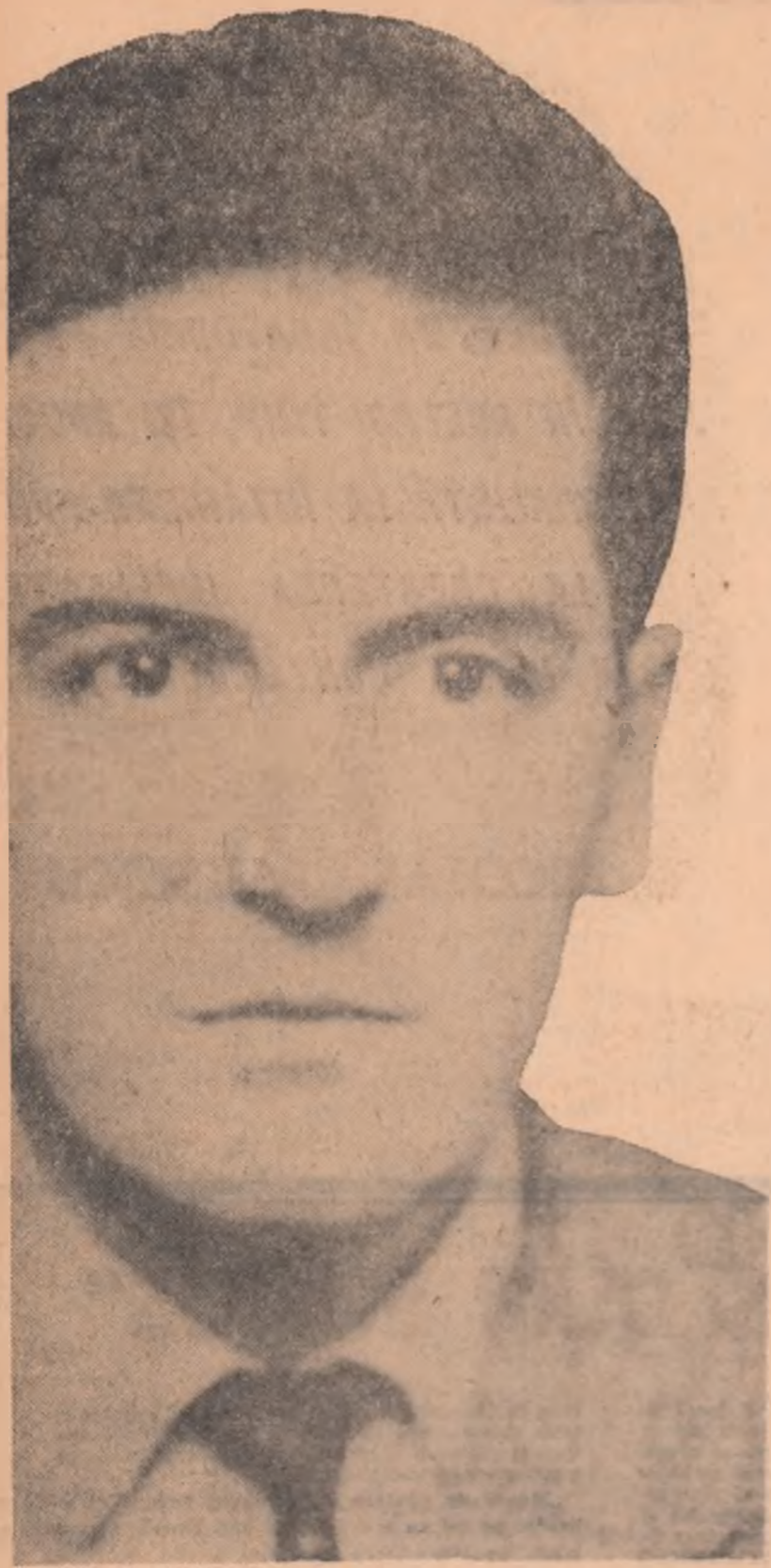
Literatura lui Marcel Proust, de la schița de roman Jean Santeuil la ciclul narativ A la Recherche du Temps Perdu și la Correspondance Generale, înfățișează pe cititor între multe altele asupra mișcării unei ființe omenesci la dependența vitală de atențiunea și de căldura neîntreruptă a sinului matern. Personajul fără nume din romanele lui e un fiu, pe care mama-so, ca să-l poată adormi seară de seară, îl sărută aproape narcotizant, înfășurîndu-l apoi, cu mina ei, în păturii linoase ca pe un prunc inițial și a-cesta pînă spre vîrstă bărbătească; iar ca să-l por-nească la plimbări igienice, îl îmbracă de asemenea totdeauna gros, neuitînd niciodată a-i mai arunca pe umeri un pled asigurător. Păturile și pledul erau bine înțeles ale grijii mamei față de copilul născut lim-fatic, dar în egală măsură, dacă nu mai mult, ele erau, prin plăcerea confuză a subiectului astfel oplo-șit, nevoi imperioase ale sensibilității lui infantile. În adevăr, predilecția filială, stăruind pînă tirziu în adult, va fi la Marcel Proust aspirație înnoasă de a trăi ferit de coliziuni externe, ca un pui de cangur în marsupul matern. Mama îi este altă de necesară, încît Alain îl vede chiar ca pe „un copil care n-a-terminat încă să se nască”, deși imaginea puului de cangur îi corectează ideea mai conform cu realita-tea. Căci suspinele proustiene după căldura marsu-pială și binefacerile acestei temperaturi prelinice sînt frecvente și mai totdeauna memorabile. Critici nume-rași le-au reținut, prefăcîndu-le adesea în premise nu numai ale unei cerle poeziei a copilăriei, dar și ale unei inocențe cam simplificatoare și de aceea contes-tabile.

Nici direcția contrară inocenței n-a lipsit inter-pre-tărilor critice. Pruncul, care zîmbește ca în vis și gin-gure fericit în scutecele mingierilor mamei, nu de mai puține ori chirde fără motiv și se învinește alarmant, după cum tot altă de neînțeles, ajuns la vîrsta faptelor semnificative, își protestează irascibi-litatea prin hohote de plîns inexplicabile sau devoas-tări de obiecte prețioase, spre stupeoare părinților. Simptomele debilității nervoase sînt în orice caz ne-îndoielice.

Alți critici, văzînd mai mult și fiindu-nuade-cît să meargă mai departe, au putut vedea cum, în prelungirea direcției contrare inocenței, joacă unele noțiuni de critică freudistă. Cum tericirea și neteric-rea proprie pentru înțina biograhică din Proust apar ca modificări ale raportului de la mamă la fiu, cu alte cuvinte ca rămînere sub protecția organismului ei sau ca rupere de acest organism, retrorsiunea, la edenul prunciei a putut prea bine fi, dincolo de plă-cuta poezie a copilăriei, căutare turbure a stărilor zise „pre-natale”. În alintările mamei, adultul se do-

VLADIMIR STREINU

(Continuare în pag. 7-a)

Rezumată la *Imnuri*, Cartea nunților relevă un remarcabil poet al condiției umane. De ce a fost însă nevoie ca autorul însuși sau redactorul lui de carte să admită ciclul anterior acestora, să-și deformeze unitatea de structură a volumului, ciclul părrind un apendice pe un glob rotitor, n-am să înțeleg nicidecum. Oare chiar așa de greu să fie a vedea ce prisoșese și ce nu se leagă — ca să mă exprim editorial — de factura inedită, de viziunea clară a celor șaptesprezece *imnuri*? E greu a vedea sorginta barbiană a ciclului liminar pe care, sint sigur, însuși poetul îl va repudia mai târziu? Ce senzație de rotunjime perfectă ar fi dat acest debut, de n-ar fi fost puse în fruntea *imnurilor* acele poeme eteroclitice! Nu le desconsider, însă înțelegem, ci le atribuim unei alte faze poetice, unei alte cărți: predebutului care, indeobște, e bine a nu fi cunoscut. De fapt, *Imnurile* alcătuiesc o carte de maturitate, căreia, ca să fim clementi, i s-a adăugat, din sentimentalism, începuturile literare.

Sorin Mărculescu este un poet al viziunilor ontice. Cum spunea aldată, viziunea lirică autentică este produsul unui mod filozofic de a concepe universul, de a-l restructura după legi personale, astfel ca efectele poetice să scape idei, să relaționeze și să auzmezeze simboluri.

Pentru autorul *Nunților* lumea nu este un haos, o combinație anarhică de regnuri. Viziunea sa amestecă într-adevăr regnurile, dar într-o ordine în care predomină geologicul, în care mișcarea este atributul esențial al umanității. Ca în viziunile lui Van Gogh, versurile lui Sorin Mărculescu antrenează gândirea și privirea într-un ciclu cosmic halucinant, rotitor și interferent: mișcarea însăși devenind un verb al singurătății, al punctului nostru dintre lumi. Timp și materie, viață și formă, clipă și vesnicie, devin în viziunea gigantă a poetului un mod de a evidenția categorii ale contemplației, dintre care suspensia în infinit, precum și intrarea ori ieșirea din acesta, ocupă locul dintii. Dar pe marile pinde ale viziunii, cuvintele nu ajung a ne exprima, imaginile sint mărginite. Declanșarea însăși a oniricului lucid, controlat de roadele meditației crează senzația unei dispersiuni universale și a răsturnării telurice a luminilor din care, rezistența, punctul solidității morale, îl constituie integrarea în ceea ce este, în ceea ce se întâmplă. Nu e fatalism, ci bucuria conștiinței de sine.

În altă ordine de idei, *Cartea Nunților* este o „Cintare omului”. Dar nu a celui obiectiv, ipostaziat, care s-a mai făcut. O cintare a celui subiectiv, a celui obsedat de mișcarea discretă a cerului și pământului, a stelelor și galaxiilor, reflectate în „exilul său interior.” A omului care se simte solidat cu ele pînă la vasalitate.

Ne integrăm în natură prin cuvinte — pare a spune poetul. Ele sint echivalentul mișcării și metamorfozei cosmice. Disparația lor ne rezumă la geologic, devenim urias schelete de calcar și atunci nu știi care este adevărata intrare în cosmicitate. Iată viziunea dezagregării prin cuvint, transmisă tactil printr-un apocalips senzorial: „și-atunci ca un răspuns am simțit furnicile albe / sub lună din vâi cu frunze de singe urcînd / cu salutul umbrelor lichide ale pământului / din gurile vinete ale vulcanilor ieșind / se adunau pe poteci venind asupra-mi cu larve în fălci / și cu foșnet de ploii de nisip / mi-au pipăit cuvîntul în antene / și am simțit furnicile albe / prelingindu-mi-se pe trup / mușcîndu-mi a-mintirile din scorburile ochilor / lumile s-au închinat toate cuprinse de har / carnea-mi dispărea în cărăușii suavi / simțeam ploii mirosînd a lute și a verde / măcinam în dinții mi de morți duhovnițești / era răcoasă și pură carnea furnicilor / imi

mușcau limba și cerul gurii / și sub teastă-mi plezeau corzi de comete / n-am mai știut și n-am mai vrut nimic / eram zeu pe creștetul munților” (*Imnuri*).

Imnul al doilea trimite întrucîtva la Ion Gheorghe. Imnul al treilea continuă fivscute pe înțitil: cuvintele scot lumea din haos, cuvintele ordonează sau combină elementele, cuvintele sint ca și nașterea. Întrepătrunderea de simboluri este abilită: „Cuvintele au fost ferestre între regnuri / peștii au ieșit din piraie / solzii păstrăvilor lîna mai adevăratul soare al ars / și au zburat delfini

șile încete / am amețit privind frunzele roșii sulite ce se nasc / și mă închin ninsorilor imbutate pe pieptul meu / ție mă închin jidov înalbat în asfaltul mărilor moarte / și adormit suav sub frunzele ficușilor / cu picloarele mîngiate de sinii zemoși ai țirfei și de pîl și pe piept / și femeilor voastre cu trupuri de dune și de izvor și de raclă / în uitare de zei propăși din moarte și din moarte și din uitare în uitare / sub copacul veșniciei aduceri aminte sub ficuși pînă la mine /.../ oamenii și-au oprit turmele sub ficuși și din pîmînt au plămădit piine / turmele se

CRONICA LITERARĂ

de M. N. Rusu

SORIN MĂRCULESCU:

CARTEA NUNȚILOR

cu pîntece vinete / peste pajiștile albastre ale munților // pe munte omul a îngesat / s-a culcat lîngă femeie ca fluvial lîngă zidul de calcar / l-au mîngiat foșnetele înolțătoarelor din aer / neguri se zimțeau în singurătate / săltate de creșterea lentă a stîncii / dîlțiile apelor sub ceruri de cretă / degete oarbe au săpat vegetații / omul s-a-nchinat morților din sine / peșterile au fost săpate / apele fluviale au prefărat nisipurile / bolțile s-au adîncit și înforat / întunericul a fost închinat apele au curs în păcate / și pe munte cînd totul a fost gata și înțeles / omul a arătat copoala de brațe / pîntecele femeii era ușor ca mireasma pe rînă / oamenii au tăcut și au fost mîntuiți / și adoarmă în lumina arcadelor pruncului.”

Obsesia cuvintelor, a forței lor demiurgice și antropogafice nu poate ocoti un imn popularului biblic. Discursul e splendid, în general discursurile viziunare ale poetului avînd darul de a se mura pe obiecte, de a le sugera materialitatea, și de a transmite atmosfera peisajelor interioare. Iată un Gauguin din Tahiti, combinat cu Egiptul lui Moise și al primilor creștini. Expresia are sevă, puținele culori sint violente, senzuale, impresia de viață patriarhală fiind comunicată în modulații psalmice: „Am călătorit singur către țara ficușilor / am rămas sub frunzele lor lucii / mîngîind femeile și apele și lăudînd mor-

imperecheau răbdătoare / peștii stropeau cu sămînci ciorchini de icre în mări / și sub ficuși bărbații își potoleau setea și vîaga / în fințiele albe de carne / frunzele de ceară verde risipeau umbre și pulberi / arșite loveau și uscau sfîrcurile sinilor supti / laptele caprelor se scurgea pe botul însingurat al țezilor / și femeile își strîngeau prisoșul în caile de lut” (*Imnuri* al cincilea).

Poeme dedicate purității dîntii. *Cartea nunților* atinge miracolul alb al pinzelor celeste, al edeneului fără conflicte, al interferențelor cosmice și al cosmosurilor etice. E undeva un efort poetic continuu de a străpunge limita cuvintului liric, de a lucra numai cu energiile lui imateriale. De aici forța de persuasiune a versurilor, viziunea lor în permanentă rotire ametoitoare ori levitantă. Nutrirea elementelor planetare și naturale, a peștilor cu vîzduhul, a omului cu muntele, a mărilor cu spirălele oilor etc. are ceva silențios, foarte puțin violent. Deși de la Bosch pare că s-a învățat. Totuși tensiunea acestuia nu transare că s-a învîțat. Totuși se săvîrșec într-o liniște perfectă, naturistă fără ritusul pictorului, alunecările continentale cu zgomot lipsec, senzația nunților de lumină și în lumină fiind înviorătoare. În acest sens *Imnul al doilea* este antologic, iar al treisprezecelea și al paisprezecelea sint programatice.

Reportaj de buzunar

Doa amintiri, doctore!...

Km. 110 (D.N.52 — Drumul național 52). Comuna Furculești. În urmă cu mai bine de două decenii, doctorul Ică Săndulescu (proaspăt absolvent de facultate) venea aici — originar de altfel dintr-un sat apropiat — ca medic de circumscripție, răspunzător de viața și moartea oamenilor din 17 sate de pe Valea Urului, 17 sate de paludici. Cînd plecau la cîmp, cei sănătoși îi legau pe cei bolnavi, cu frînghia, de cite-un pom din ogradă, pentru ca nu cumva în focul crizei vreunul să se arunce în puț. Erau familii întregi de paludici și, cînd în curte nu se afla decît un trunchi de pom ori de copac, mai mulți membri ai aceleiași familii — poate un bunic și un nepot, și încă, cine mai știe, careva de vîrstă intermediară — rămneau prizoniți și totodată drept mîncare. Soarele se rotea în jurul pomului și oamenii se mutau iarăși și iarăși, odată cu soarele, fugind de el, căuțînd umbra. Era cea mai monstruoasă măsurare a timpului din cite i-au fost date să vadă doctoru-

lui Ică Săndulescu, și din cite ne-au fost date nouă să auzim. Garda noastră își mai aduce aminte și astăzi de-o altă scenă de atunci. Era în totil verii, o femeie gravidă în luna a noua cosea pe fineață (bărbatul îi era plecat de vreo trei săptămîni, cu cărăușitul), iar la o sută de metri de ea cosea finul unul din moșnegii satului. La un moment dat femeia, simțînd durerile facerii, s-a trîntit la pîmînt și-a început să gemă. Bătrînul a lăsat coasa și s-a apropiat de lehuță. Era și cazul. Fără grabă, moșul a tăiat ombilicul cu coasa, legîndu-i-l cu un fir de păr de-al lui, căruț. Apoi a lăsat copilul în brațele mamei, și-a încărnat finul în cărăuș, după care s-a urcat în virful clăii, cu băietelul, de astă dată, în brațele lui. Femeia, mulțumită, venea în urma căruței care purta dintr-odată finul proaspăt cosit, un moșneag cu hăturile în mină și un nou născut în brațe.

Dacă treceți acum prin Furculești, un popas de-o clipă la spitalul din comună: 20.000 de laele în curte. Spitalul e construit sub îndrumarea doctorului Ică Săndulescu, are 75 de paturi și mai multe secții: interne, ginecologie-obstetrică, pediatrie. În Furculești nu mai există astăzi nici un paludic. Iar băiatul căruia i s-a tăiat ombilicul cu coasa este student în anul II la București.

MIHAI STOIAN

Post scriptum: Grație unei neașteptate colaborări tipografice, citra țrei s-a transformat în... unu (la reportajul trecut). TREI tablouri de Rubens au fost descoperite succesiv la Sibiu (cu vorbesc de-al țreile). Iar modelarea pastei se va citi modelul pastei.

130 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI BOGDAN PETRICECU HASDEU

HASDEU SAU VOCAȚIA UNIVERSALĂ A CULTURII ROMÂNEȘTI

Hasdeu a crezut în capacitatea poporului său și a culturii române de a da culturii universale figuri de prima mărime. El a vrut să educe sistematic pe contemporani în acest sentiment de încredere, care nu însemna îngimfăre gratuită, ci o invitație la muncă necurmată spre a transforma ceea ce era posibil, într-o realitate. A răscollt arhivele și vechile cronici ale altor popoare în care se vorbea despre trecutul poporului său, pentru a descoperi dovezi că poporul în ansamblu, oamenii politici români, precum și cărturarii noștri din trecut, pot suporta comparația cu eroii și cărturarii oricărui alt popor. Că am avut o foarte veche cultură și scriitorii de seamă. Deci, că am dovedit, în trecut, talentul și forța intelectuală în care el pune atîtea nădejdi.

Cu aceste convingeri, istoricește demonstrabile, Hasdeu a căutat să facă din însăși viața și opera sa, un monument a căruia înălțime să fie simbolul posibilităților spirituale ale poporului din care se născuse. Și într-adevăr, în mijlocul generației sale și în ochii contemporanilor mai tineri și ai urmașilor, Hasdeu a fost omul care a făcut ceea ce avea să facă Traian Vuia pentru aviația modernă atunci cînd s-a desprins, pentru prima oară în lume, de pe pîmînt cu un avion cu motor la bord: Hasdeu a făcut dovada că într-adevăr, un om de știință român poate aduce o personalitate de talie mondială. Toată opera lui uriașă, pentru a cărei reeditare ar fi nevoie de vreo 20 de volume mari, este o sforțare de zi cu zi în această direcție. Și o reușită. Căci astăzi, cercetătorii tuturor domeniilor în care s-a manifestat cîndva geniul său multilateral — istorie, istoria culturii românești, filologie, lingvistică, folclor, gîndire economică și social-politică, ziaristică, ș.a. — rămîn uimiți de cunoștințele și talentele de-a dreptul uluitoare ale acestui om. Hasdeu era la curent, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală, de parcă mintea lui ar fi despicat problemele complicate și enigmatice cu o rază de laser, în stare să taie în două și oțelul. La fiecare pas ne aprim uimiți de ceea ce a știut să scoată omul acesta din imensa lui erudiție, în vremea sa, cu tot ce se scrisese în știința mondială cu privire la oricare dintre problemele de care se ocupa. Citea în aproape 20 de limbi străine, clasice, romane, germanice, slave. Și-a spus cuvîntul propriu în numeroase chestiuni controversate, cu o putere de pătrundere fenomenală

In timp ce toată lumea aşteaptă editia a doua revăzută și adăugită din Istoria literaturii române de la origini până în prezent, editori fără suficientă pregătire și cunoștințe aproximativ ai opereii lui G. Călinescu, dau la iveală preținoase volume noi, pe care sîntem siguri că ilustrați critic le-ar fi repudiat.

Ge este de pildă recentul *Ulysse*, atribuit lui G. Călinescu? Din cuvîntul antroductiv al lui Geo Serban aflăm că prin 1928, cînd nu publicase decît traducerea din Giovanni Papini și Alcuni missionari cattolici italiani nella Moldavia del secolii XVII e XVIII, G. Călinescu vestea că „are în preparare un volum de însemnări critice intitulat *Ulysse*” gata în același an de vreme ce era din nou anunțat ca fiind „sub tipar”. Reluat încă o dată în 1930, proiectul de volum era însă

în nici un caz ca o antologie, deoarece, oricît de selectate, ele nu mai reprezintă punctul de vedere al lui G. Călinescu, ci o etapă depășită. În Istoria literaturii române nu mai citim ca în culerega de față că operele lui Duhliu Zamfirescu „sînt de o desăvîșită mediocritate” (p. 82), că *Madona cu trandafiri* de G. M. Zamfirescu este „inepție” (p. 807), că romanul lui Sandu Teodorescu, *O fată singură*, e „onorabil” sau că poemele lui Ilarie Voronca au o „slăbă putere calorică”.

Cît despre compartimentul opiniilor, oricît ni s-ar invoca procedee similare străine (ediția *Sainte-Beuve* de Georges Roth), ele sînt niste fragmente tăiate și nu pot concura nici pe departe o operă precum *Principii de estetică* (1939), care ea ar fi trebuit selectată în pri-

conduce niciodată după impresie, ci după expresia ca pură posibilitate a spiritului său. După cum în viața normală o acțiune este bună dacă intră în legea internă a conștiinței individuale, tot astfel, o operă artistică este frumoasă dacă urmează normele de creație ale fantaziei noastre. Critică înseamnă într-un cuvînt valorificare în virtutea legilor individuale de creație ale spiritului. Fîind activitate practică, și nu teoretică, este artă, fiind auto-conștientă, creatoare, este tehnică”. Despre originalitate: „Sînt autori care nu au nici un fel de personalitate în formă, scriu ca toată lumea și cu toate acestea sînt autori mari. Alții plagiază în cel mai întins înțeles al cuvîntului și rămîn. A spune că o seva personal, înasmnă a recușea la un simț cu verdicte foarte subiective”. Despre obiectivitate în critică: „Ca orice artă, critica se bizuie pe reacțiuni sufletești și e obiectivă în măsura lucrării libere a subiectivității omului. Părerile drepte ale altor oameni de treabă s-au ulat și au rămas nedreptățile creatoare. Căci valoarea criticii stă în penetrațiune (și în felul acesta malitia e mai ascuțită), în descoperirea de relații interioare nebanuîte, care umește pe cititorul pînă atunci dezorientat și-l face prieten bun al opereii, în ciuda chiar a concluziunilor criticului”. Despre poezie: „Poezia este în primul rînd lirism. Originalitatea constă în gradul de sterilizare a sentimentului prin tehnică”. Despre romanul fantastic și de idei: „Noi am rămas la formula învechită a romanului flaubertian, la observația impasibilă. Și totuși, punctul de plecare a opereii de artă trebuie să fie spiritul integral. Ne trebuie tendința. Cîtă vreme romanul rus, spiritualist, sau romanul englez, pedagogic, energetic, și veți simți suflul unei alte vieți. De o mie de ori umbra lui Peter Schlemihl, cu oscilațiile ei metafizice, este mai tonică pentru sufletul nostru încă tînar decît pisocul înmușat în ceai al lui Proust, care dă leșinuri”. Despre un anumit tip de nouvelă: „Caracteristica navelor romantice (și un model îl avem în *Cesara* lui Eminescu) este de a porni de la sentimente, nu de la oameni, de-a face monografia acestor sentimente suprimîndu-le la variațiuni ipotetice. Fîind o analiză de stări pure, navela romantică intră mai adînc în subconștient, în via deosebi și în complexe de sublimă alienațiune. Z greșii să credă că în acest gen observația este abolită și înlocuită cu pitoresc și lirism, căci dimpotrivă observația e mai adîncă și mai perspicace, dar nu e înălțată în tabloul tipurilor umane”. Despre Eminescu în comparație cu poezii noi (opinie din 1930): „O veche, mare poezie, cum e aceea a lui Eminescu, pare finită și lustruită, în toată opusă de poezii noi, care ascunde și sfîrșim. Și, cu toate acestea, ea este, în cruda clarității aparente a ideilor (ideologie, de altfel, nu poezie), o vecinic reînscătoare enigmă lirică. Procesul poetic e foarte înrudit, ba poate chiar subordonat procesului mitic. Oricît s-ar clarifica un mit el rămîne mereu obscur, capabil mereu de nouă înfrînșire intelectuală”.

Apropoziție de retorică în poezie, de Hugo și Rossetti, G. Călinescu găsește că René Lalou e un istoric literar „foarte mediocre” (anticipînd opinia mai nouă a lui Maurice Blanchot). În 1935 criticul constata (ferim!) „extraordinara înfățișare a producției de romane”. Combatează tot în aceeași vreme, ciudatul termen de caracterizare, dogmatic, resăsit, prin opoziție cu trestia: „Cîtă încultură și lectură și prostie vioaie se ascunde la acești termeni cînd ei se aplică unui scriitor, adică unui autor, care a învățat să-și propoziție paginile cu lucrurile pe care le are de spus”. Înțelegînd analiza ca pe o reconstrucție în mic a opereii, G. Călinescu nu se sfîșă să practice rezumatul: „Să rezumăm însă, zice el o dată, sora a înțelega mai bine romanul”. În sfîrșit iată și o declarație care se cade, firește, înrudită cum grăiește: „Un critic trebuie să se rău și să moare. Criticul care nu latră mîncîncă colonele degeaba”.

Culegerea pune la îndemîna cititorilor (și în asta e mai meritoasă) cîteva analize amănunțite de opere mediocre în scopul de a demonstra cum nu trebuie să se scrie, păreri mai puțin ale lui G. Călinescu despre limba română și lucrări ale lingvistului A. Rosești (Istoria limbii române) și Ionuț (Gramatica limbii române) sau filozofilor (Mihail D. Ralea, Psihologie și viață). Fără să fi fost un lingvist sau un filozof, G. Călinescu se mișca cu ușurință în disciplinele înrudite cu literatura, fiind un veritabil filolog în sensul cel mai bun al cuvîntului.

CONTROVERSE

de Al. Piru

O nouă carte de G. Călinescu?

părisit definitiv din ani mai tîrziu, cînd în locul lui apărea *Viața lui Mihai Eminescu*.

Care ar fi fost conținutul volumului *Ulysse* e greu de știut cu precizie, dar dacă el nu ar fi fost abandonat în 1930, probabil că ar fi cuprins articole publicate pînă la această dată prin reviste (Roma, Mișcarea literară, *Viața literară*, *Sinteză*, *Sburătorul*, *Gîndirea*, *Universul literar* și *Vremea*), „cele mai multe în *Gîndirea*”, după cum citim în *Vremea* din 22 mai 1930 (vezi și G. Călinescu, *Bibliografie*, partea I, *Studia bibliologica*, vol. 2, 1967, supliment).

Dacă Geo Serban ar fi publicat aceste articole sub titlul *Ulysse*, am fi avut imaginea interesantă a primei faze din critica lui G. Călinescu. Editorul a extins însă sumarul volumului cu mult peste anul 1930, făcînd ca titlul *Ulysse* să devină arbitrar și semnificația cărții să se piardă.

După o prefeștiune de credință din 1928, *Ascensiune*, volumul cuprinde 20 de „profiluri” dintre 1927 și 1944 (majoritatea dintre 1931 și 1939), 63 de recenzii și cronici literare despre cărți apărute între 1929 și 1938, un număr de 59 de „opinii” desprinsе din articole publicate între 1927 și 1946 (articolele *Umanism*, *enciclopedism*...), a fost publicat și în volumul *Scriitorii străini* din 1967, în fine eseu *Sensul clasicismului din 1946*. Că volumul astfel întocmit n-ar fi avut aprobarea autorului, reiese din aceea că majoritatea profilurilor și a recenziilor au fost absorbite în Istoria literaturii române, evident, cu unele modificări și prescurtări. În situația actuală ele nu mai reprezintă decît un material documentar care ar putea să vadă lumina tiparului numai în colecția de opere complete a criticului.

mul rînd dacă era vorba să se facă o antologie.

Mai sînt și destule erori de tipar: avesei în loc de evocat (fus este avecat?) conști în loc de esăsi. Grați de la *Curtea-Veche*, descrierile exacte, redondanța în loc de redondanță, fragranța în loc de fragranță, perugiană în loc de perugină, antropologică, femeala.

Sînt apoi unele cuvinte sau forme lexicale pe care G. Călinescu, de la a doua ediție a romanului: *Enigma Otiliei* (1946) și în ediția a doua revizuită din Istoria literaturii, le-a înlocuit și care în analogie de față ne izbesc neplăcut, ca îndolimentabil (= de neuitat, creațiune, penetrațiune etc. Numele cronicarului Necuțe apare în forma bizară Nicuțe (c. 1).

Abstracte făcînd de toate aceste observații, ce interesante apar totuși cronicele literare ale lui G. Călinescu și cit de surprinzătoare nu numai pentru data cînd au fost scrise, dar și în prezent! Cîte idei, definiții, judecăți și mărturisiri mereu actuale! Despre cronica literară: „Cronica are scopul bine determinat de a statornici înfățișarea (semenei unui concurs eliminătoriu), însă cînd e vorba de o operă complexă, întinsă, nu trebuie să ne facem iluzorii, și redinșarea asupra materiei discutate fragmentar elimină întotdeauna fie falsele construcțiuni critice, fie ne mulțumirea vizuală pe care privesc de aproape a unor detalii rîu tenacitate o poate da”. Despre raportul scriitor — operă — critic: „În momentul creației artistice este liber în fantazia lui de orice constrîngere a personalității sale intelectuale sau practice; criticul însă este determinat de realitatea obiectivă a materialului cărui îl va căuta o rezonanță afectivă în propria sa umanitate”. Despre critică: „Criticul nu se

INTERVAL

Despre pamflet

Cu o eleganță și fermă trăsătură de condei, tov. Pompiliu Marcea ostra-cizează din literatura română pamfletul, conducîndu-l așule spre curtea interloară, în timp ce se grăbește în intrarea principala să primască, fastuos, „polemica”. După o execuție „în abstracto”, pe care numai neavizării o pot lua ca așare... hio et nunc, și cînd victima este pe moarte, i se acordă grațierea în ultimele rînduri: „Cît privește dreptul de existență al pamfletului, mai nu ne rîndim a-l pune în discuție. Ca orice gen literar poate aspira la generalitate, cu o singură condiție: să fie luat drept ceea ce este, adică rezultat al intenției artistice și nu instrument polemico autentic”. Și citează pe Lovinescu și pe Malorescu! Nu am răspunde acestui articol, foarte clar cel pușin în obiectivele, mai speciale, dacă el nu ar veni ca o nouă demonstrație a faptului că, uneori, se edifice, în poftă realității, niste teorie ad-hoc, de natura rachetelor teleghidate. Mai e nevoie să spunem că teoria tov. Marcea despre lit-mitele, funcțiile și eficiența pamfletului într-o cultură este contrazisă de fapte? Dar ce este oare Betia de cuvinte decît un pamflet, care seamănă niste foarte respectabile și oficiale notabilități literare și științifice ale vremii accușate în minimele bete din Africa de miazănoapte? Ca să nu mai vorbim de altea pagini din *Heliade*, *Hasdeu*, *Eminescu*, *Iorga*, *Arghezi*, *Coca*, *G. Ibrăile*, *mai*, *spiciale*, *Zaharia Stancu* s.a. Se poate reduce, oare Baroane la o simplă expresie a veninului argeșean, creatoare de pure efecte literare? Lasă-te deci, ar fi trăs Arghezi, teoria” din *Gazeta Literară* ar fi fost probabil mult mai nuanțată. În concluzie: Sî critica de principii, și pamfletul debite în sîrate solemne, au nevoie de o condiție absolută, spre a fi crezute — să nu contrazică prea flagrant ceea ce știe toată lumea.

M. Sadoveanu: însemnări literare; C. Stere: *Viața literară*; Lovinescu (dar ca binecunoscutul său coștilă): *Sburătorul*; Ion Vinea: *Contemporanul*; Teodor Arghezi: *Bilet de papagal*; Cronica; N. D. Coca: *Facța*; L. Bebreanu: *România literară*; Zaharia Stancu: *Azi*; G. Călinescu: *Jurnalul literar* etc. etc. și s-ar putea continua cu exemple și din alte literatură: *Gîde*, *Valéry*, *Eliot*...

După cite sînt, E. Blăniș

TRAGEDIA BRĂNCOVENILOR

de C. Gane

Cităm:

— „Vodă rupsese scrisoarea și o aruncă minios: „Ducă-se dracului cobitor de vestire!” (pag. 432)

— „Poate că bărbatul ei ar fi ascultat-o desi nu dăduse aceste vestii nici umbra unei crezări, dacă nu s-ar fi îmbolnăvit toc-

tolul „Brăncoveanu” putem spune zicala enoșcută: — Turcul plătește! Aferim! Dar treabă asta o plătește redacția și caial-maua o inghite cititorul.

M. JOLDEA

★

O încercare de a contura amplitud unversal publicisticii argeziene semnează Emil Manu în studiul *Prolegomena argeziene* în curs de apariție la Editura pentru literatură.

★

Iată și această nouă ediție (pe 1968) a celebrului dicționar enciclopedic fundat cu decenii în urmă de lexicograful Pierre Larousse.

I-am răstoit cu grijă, literă cu literă, partea a doua, aceea destinată științelor, culturii, personalității. Bineînțeles, am făcut aceasta în dorința de a surprinde cuantumul și, mai ales, felul — cine n-ar încerca această curiozitate din pur patriotism? — în care sînt reprezentati marii oameni ai României de ieri și de azi. Am constatat unele îmbunătățiri în prezentarea scriitorilor sau oamenilor de cultură români incluși în edițiile anterioare, dar totodată, și în acest caz, unele „obstinații” de genul: „Cantemir (Constantin) prinț al Moldovei de la 1685 la 1693. Fiul său, Dimitrie, născut la Iași (1673-1723). Istoric și savant, a fost domnitorul Moldovei între 1710-1711”. Se înțelege, desigur, imediat ceea ce nu corespunde adevărului prințului Cantemir, dar în schimb sînt simplă inversare de nume proprii, Dimitrie ar fi trebuit să beneficieze de majuscule în Larousse; oricît de importantă ar fi fost domnia tatălui său, acesta nu echivalează strălucirea de care s-au bucurat în epocă scrierile lui Cantemir (Dimitrie); *Descriptio Moldaviae* și, mai ales, *Incrementa aequae de creșterea cauze othomanae*, prima solicitată de Academia berlineză, a doua tradusă în marile limbi europene și folosită ca un tratat de autoritate de către numeroși specialiști ai vremii pînă aproape ce finele secolului al XIX-lea. Să inserăm acum fără alt comentariu numele unor oameni de cultură români din diverse etape înregistrați de Larousse 1968: Constantin Negruzzi, V. Alecsandri, Gr. Alexandrescu, V. Cîrlova, N. Grigorescu, N. Iorga, N. Titulescu, Constantin Brăncuși, Tudor Arghezi... În ce privește domeniul culturii, s-ar părea că alfabetul ro-

AGENDA CENACULUI „N. LOBÎȘ”

Cenaclul literar „George Călinescu” de la Academia

Cenaclul literar „George Călinescu” care funcționează de cîteva ani în cadrul Academiei, s-a impus prin stilul sobru imprimat firețria din ședințele sale de lucru care se țin în cabinetul Directorului General al Bibliotecii Academiei și prin selecțiile participării.

Avînd în conducerea sa personalități prestigioase cum sînt acad. Al. Philippide, Geo Bogza, Victor Eftimia, Mihail Beniuc, Șerban Cioculescu și Al. Dima, sau critici literari ca Vladimir Streinu și Ovidiu Papadima, în scopul de a beneficia de cît mai bogate experiențe literare, cenaclul literar „George Călinescu” a invitat să comenteze unele din poezile sale de lucru și alți scriitori cari nu activăz în cadrul Academiei, dar care, prin activitatea lor de creație s-au impus atenției generale, așa cum sînt Radu Bourceanu, Ion Bănuțiu s.a.

TRAGICUL SPIRITUAL BRĂNCOVENILOR

de C. Ucrain și N. Loghin

Cităm:

— „Măia, vodă a rupt scrisoarea în vizul turcilor, spunînd cu amărăciune: „Ducă-se dracului cobitor de vestire!”

— „Poate că vodă ar fi dat să scrie rugămintele ei: dacă boala n-ar fi uncut la pat pe flica lor Stanca văduva lui Beizade Radu Ilies”

— „Într-oa, dină zîie, domnia Stanca, prină în mrejele morții și chinului de hăncinată, își cheamă mama și surorile. Înainte de a-și da sfîrșitul, cu ochi turburați, ea arată pe peretele din fața patului, cum e ceată de turci îl prind pe domn și îl pun la lanțuri, pentru a-l duce la Istanbul”

— „Venise Mustafa Aga, capatul anul din cel mai vechi prieten: ai domnului”

— „Potolindu-se zarva care domnea la curte, Constantin Brăncoveanu a trimis îndată cîteva boieri pentru a-l ura bun venit și a-l întreba dacă are nevoie de carete pentru a veni la curte”

— „Apoi Mustafa îi explică pe oculte, lui Brăncoveanu, că-l pare rău, dată fiind prietenia veche care-l leagă, să-l aducă o veste rea, dar fiind voința pedisabului și deci și a lui Allah, beul trebuie să se supună. Utitîndu-se în ochii celui care uluit, începuse a deskuși rostul celor îndrugate, caputul conștient autoritar: „Nu-și așa că te supui? Brăncoveanu sopînd un „da” pe care trimisul sultanului mai mult îl ghici decît îl auzi”

— „La 14 august i se făgădui eliberarea imediată și poate și domnia dacă va arăta unde sînt depuse cele 20 000 de pungi cu galbeni pe care sultanul bănuia că le are”

— „Cerințindu-l se imposibilități și sătul de atîtea chinuri, Constantin Brăncoveanu avu un moment de revoltă sufletească. Bles-temă cu voce tare atît pe marele vizir, cît și pe sultan, umbra lui Allah pe pămint”

Agenda cenacului „N. Lobîș”

În seștiina de luni 12 februarie revista „Luceafărul” a prezentat în cadrul cenacului două piese aparținînd autorilor Leonida Teodorescu și Iosif Naghiu, prezentați cititorilor în cronici dramatice apărute nu cu mult în urmă. Spectacol de teatru-lectură a fost deschis cu piesa „Luda” semnată de Leonida Teodorescu, lansat recent al primului Premiul al criticilor teatru. Piesa face parte dintr-o trilogie supraințitulată „Cina cea de taină”. Interpretarea a revenit actorilor — Mircea Bașta (de la Teatrul Luceafărul Bulandra), Alexandru Repan (de la Teatrul Barbu Delavrancea) Carmen Petrescu (de la Teatrul Lucia Sturdza Bulandra).

În continuare a avut loc lectura piesei „Celuloid” de Iosif Naghiu, tînar dramaturg, lansat de revista noastră. Al interpretat: Doru Popescu (de la Teatrul de stat Ploiești). Mesinski Denisia, Ștefan Veimicuc studenți la Institutul de teatru, Carmen Petrescu, Alexandru Repan, Nina Zăinescu (studentă a Institutului de teatru), Ion Porsili (de la Teatrul Nottara) Mihail Ionită (de la Teatrul Ion Creangă), Lavinia Jemina, Decebal Curtă (studenți la Institutul de teatru), Violeta Andrei (de la Teatrul Bulandra), Nicolae Simion, (de la Teatrul Ion Creangă). A prezentat Ana Enescu, Regia a fost semnată de Lucian Mardare, de la Studiul cinematografic București. Actorilor și celor prezenti, redacția le mulțumește pentru participare. Piesele citite vor avea cîrînd lumina tiparului în paginile revistei. Luni vor citi prînd Oprea Georgescu și poezie Rhett Amza.

Presă noastră nr. 12 înscris în paginile ei o amplă anchetă asupra „Cronicii muzicale și educația estetică” organizată de Iosif Sava. Extragem succint din părțile ce ne par drastice: „Cronica muzicală nu reflectă nici la București, nici în orașele noastre, manifestările și preocupările artistice...” (G. Sbircea); „... se poate afirma că repartizarea problemelor și a vieții muzicale în presa noastră ar trebui caracterizată cu un termen blind „subțire” (Al. Hoffman); „Spieleul unei cronici... am avut impresia nu o dată că sînt dominate din o strană absență a punctelor de vedere constructive, că sînt dominate de atmosfera laudelor medii, au un aer vechi de provincie...” (Iancu Dumitrescu); „Șigur este că, după părerea mea, în presa centrală viața muzicală apare cu totul palid reflectată” (Costin Mișreanu). Ar trebui adăugate intervențiile nu mai puțin acide ale lui Silviu Gavrilă, Doru Popovici, Gh. Firca și Viorel Cosma. Oprimdu-ne aici, ne punem în trebărea: care din soluțiile de ameliorare propuse de participanți la anchetă nu pot fi puse în aplicare?

NICANOR & CO

P.S. În ce categorii clasazăz tov. Pompiliu Marcea calificativul de „Asasin plătit”, aruncat unuia din valorosii noștri critici? Nu, nu a apărut în *Luceafărul*. Căutați în altă parte! IDEM

mai mult decît T. Malorescu

Convorbirii literare: Caragiale, Slavici și Cosbuc; Vatra; Viașuți și Cosbuc; Sămăntora; Ogoș și Oct. Tăsișoanu; Luceafărul; Iosif Vulean; Familia; Macedonski; Literatorul; Cezar Petrescu, Gîb Mihăescu, N. Crălnic; Gîndirea; Camil Petrescu; Săptămîna muncii intelectuale și Cetatea literară;

predă la facultate Istoria literaturii române

Sistem edificat!...

Coincidente?

In Magazin Istoric, Anul II, nr. 110 din Ianuarie 1968, a apărut un articol semnat de C. Ucrain și N. Loghin, Articolul își propune să înfățișeze, sau mai bine spus, să desv-

Menționez că acestea sînt doar cîteva spicuiri

Capitolul „Tragedia Brăncovenilor” de C. Gane, este ceva mai lung astfel că și „Tragicul sfîrșit al Brăncovenilor” al lui C. Ucrain și N. Loghin desi mai concentrat este plin de esența „Trecătorii vieți”.

Pentru că sistem la capi-

Intr-unul din articolele Gazetei literare, Eugen Simion însușește teoria — a fel de al spune — că revistele literare nu pot fi conduse decît de critici, că așa a fost de cînd lumea.

De bună seamă că așa ar sta lucrurile dacă o

MIHNEA
GHEORGHIU

CAPUL

(fragment, dintr-o povestire
cinematografică)

EMIL BUNEA

Tremur vechi

Pe orizont trec în liniște norii
Enormi pingulini, semn
Că va ninge curând
Și iarăși voi trăi mila veche
De iarba prinsă verde-ntr-o case,
De florile toamnei înfrăgezindu-se
In timp ce frigul le pătrunde toți
porii.

Și mi-e dor să fiu sigur
Că nu vinează nimeni pe cîmp ori
in munți
Că oamenii n-au murit,
Nu mai mor
Nici măcar în codrii bătrîni
Arborii, frații...
Am să merg din nou la cazărni
Să mingii soldații...

...Și se aud

Toamnă :
Și sentimentul din alt an, același
Pe care l-aș avea dacă greșind
Cînd îmi ridic copilul-n brațe
L-aș azvîrlî, deodată, peste umăr !
Ce sufletească spaimă nesfîrșită
Cînd frunzele căzînd parcă din cer
Se-ating în aer și s-aud
De parcă ar fi coji de nuc.
Și de durerile de ulcer
Voi umbra iarăși sprijinit de uluci.

Iarnă blîndă

Iarnă blîndă, iarnă de vată
Peste rîni toamnei din suflet
Peste orașele fără contur
Peste cîmp și combustia mărunțită
a codrilor
Peste apele care par de departe
Spălătorese în dolii ducîndu-și
pe cap
Coșurile cu rufe-aburinde ;
Iarnă blîndă, iarnă de vată
Căzînd peste cel care sint
Cu tubirile și visele mele
În clipele aceste-nghetate,
Iarnă, dorită,
Peste trupul meu — acest scut
Între cel ce voi fi
Și cel din trecut...

Desen de SIMONA LUMINIȚA POP

În aerul rece al văilor

Uneori, vara, cînd lumina
Ruda cea cea mai bună
Mă face străvezii pătrunzîndu-mă
Memoria mi se întinde
Dincolo de limita nașterii
Și ajung la străbuni să mă scald
În aerul rece al văilor ;
De la ei am primit
Forma fălcilor mele puternice,
Pofta de apă adîncă,
Dorul de ducă, la ei
Simt distinct praful roșilor
Veșnic urmîrînd copita verzele
De ierburi călcate,
Auz în aer săgeți
Și păsări căzînd răsfrîndu-și
penajul
In mingierea din urmă a vîntului...
Întunericul a învățat să fie
mai negru
De la culoarea părului lor,
Cerul cea cea mai adînc
Din rotundul privirilor iar piraiele
De la ei învățînd
Mersul șerpuiind printre arbori
și stînci...

...Asemeni unui cline de rasă ce
se-ntoarce
De unde-a fost furat trîndu-și lanțul
Mă-ntorc tîrziu la mine, fericit
De-abia pe inserate.

S-a dus...

Nu prea mai avem timp să ridem,
Tubito,
Și parcă mai ieri, absolenți
Simțînd încă în palmă minierul
valizei
Ne bucuram plimbîndu-ne de mină,
absenți.
Timpul, mai mult, s-a dus ca un an ;
Iarnă : viscolul împingea
cu umărul-n ușa
Mă-știi ? In mijlocul camerei goale
Tu stînd pe geamantan
Și primul bolnav consultat
avea gușă...
De cite ori noaptea chemat
la urgență
Îți lăsam în odaie un gînd
să vegheze
Și întorcîndu-mă, cînd pierca
întunericul
Îl găseam tremurînd, în față cu
teancuri de teze...
Și verile noastre scîldîndu-ne-n apa
Lată în solduri, sunînd a mărunțiș
Pînă cînd luna își scîpa sapa
Despicînd Dunărea în lung pe tăiș...
...Din pardișul tău de pe-atunci
Cum ne-nvîră bătrîni să fim
Am făcut pantalonii de iarnă
la prunci
Și nu prea mai avem, Tubito,
timp să zîmbim...
Din VERSURILE UNUI MEDIC
DE ȚARA

2

1

Incepe într-o vastă încăpere pustie : pronaosul unei sfinte cîtorîi dintre
puținele ale Renașterii românești. Presupunem a fi la vechea Minăstire
a Dealului.

Majestatea zidirii, zugrăveala măiastră a pereților și mobilierul de lemn
prețios, la încrucișarea luminilor ce pogoră din turlă, inspiră spectatorului un
simțămînt de mîndră pietate, așa cum ar putea să-l încerce alți europeni, în
marile lor catedrale, dinaintea pietrei funerare a eroilor care le-au făurit istoria
națională : la Westminster și Canterbury, la Notre Dame, sau la Burgos.

Pentru a sublinia concepția întregii noastre povestiri, izvorite din dorința
de a da glas amintirilor poporului despre eroul său, mai curînd decît a bate
moneda pe documentele sece ale istoriei scrise, muzica filmului va relua, de mai
multe ori, în temele sale, spre a crea fundalul de baladă „Cîntecul lui Mihai
Viteazul”.

...„Auzit-ați de-un oltean,
De-un oltean, de-un craiovean
Ce nu-i pasă de sultan ?
Auzit-ați de-un Mihai
Ce sare pe șapte cai
De strigă Stambulul, vai ?”...

În singurătatea interiorului de catedrală, o rază de lumină cade asupra
unei mari leze funerare, reliefînd chipul impunător al voevodului, săpat în
piatră și scrierea chirilică a inscripției :

AICI ODIHNEȘTE CINSTIȚUL ȘI RĂPOSATUL
CAPUL CRESTINULUI MIHAI MARE VEOVOD
CE AU FOST DOMN ȚĂRII RUMANEȘTI ȘI ARDEALULUI
ȘI MOLDOVEI.
CINSTIȚUL TRUP ZACE ÎN CIMPIH TURZII
ȘI CÎND L-AU UCIS NEMȚII ERAU ANI 1601, ÎN
AUGUST 8 ZILE.

De-a dreapta și stînga pietrei, stau aplecate în reculegere, două ființe dragi
ale mortului slăvit : un cărunț capitan de oaste, leit în zălele de luptă ale ve-
cului al 16-lea, cu o fășie de postav negru pe ochiul său pierdut, RADU BU-

3

ZESCU și bătrîna stareță de la Cozia, MAICA TUDORA, mama înzăbrănită a
domnitorului mucenic.

Pe această lungă imagine, îmbogățită cu detaliile cadrului ei plastic, trece
genericul filmului, pe corul bărbătesc al baladei, care povestește :

„El e domnul cel vestit
Care-n lume au venit
Pe luptat și biruit.

Spuie riul cel oltean,
Spuie vadul dunărean
Și codrul călugărean,

Cîte lupte au privit
Cîte oști au mîntuit
Cîte oase au nălbîit...

Ca nisipul de pe vad,
Ca gemetele din iad !”...

2

Apoi aparatul se concentrează pe chipul-efigie al voevodului, tot
mai aproape. Capul întinerit al eroului prinde viață. În clipa aceasta, el zace
pe butuc, în așteptarea secerii năpraznice a călăului cu cagulă de piele roșie,
în piața palatului domnesc, plină de lume de tot felul.

Țărani, Țigoveți și meseriași, bulucii în jurul eșafodului improvizat, aș-
teaptă, cu sufletul la gură, clipa execuției.

Din cerdacul domnesc, privește vodă ALEXANDRU CEL RĂU, boieri și
jupînițe pe care-i vom mai revedea. E un cerdac frumos de lemn lucrat, susțî-
nut pe cîțiva stîlpi, legînd două aripi ale palatului și împodobit ca o lojă la un
spectacol popular. Domnitorul ia, de pe o tipisie întinsă de un țigan, o bucată
de rahat turcesc, apoi se prefacă că oferă o altă bucată Doamnei sale, care cascade
gura grațios, dar el o trage mai departe și o depune în gurița unei Jupînițe cu
nuri, de lîngă dinșă, spre hazul celor apropiați și risul acru al Doamnei păcălîte.
Cel care aplaudă mai tare „gluma” este DAN VISTIERNICUL, a cărui nevastă

4

se giugulește fără perdea în spatele lui cu BEIUL turc, guvernatorul militar
al Cetății. Către succesele ofițerului otoman se îndreaptă plecătura servilă
a celui mai bogat curtean al lui Alexandru Vodă, soțul becesnic al DOAMNEI
STANCA, frumoasă și semeată boieroaică, îmbrăcată cu luxul oriental al cinului
său înalt. Unchiului ei venerabilului mare BAN MIHALCEA, înconjurat de boieri
români, vîrstnici și tineri, printre care frații BUZESCU, sint retrăși mai la o
parte, preocupăți mai mult de ceea ce se va petrece în piață.

Grămăticul își potrivește mai bine potcapul soios și tușește. Răsună bătaia
tobelor, care pogoră tăcerea în piața domnesască.

GRAMĂTICUL : — Din porunca preamîlostivului și de bine-făcătorul Alexan-
dru-Voevod, se osîndește Banul Mihai al Craiovei, la pierderea cinului și a
capului său de răzvrătît !...

Privirile tuturor se ațintesc acum spre Vodă, ca să vadă dacă dă sem-
nul Țertării, sau al morții. Cerdacul e ca un stup multicolor și constituie un spec-
tacol în sine. Chipul trufaș al Doamnei Stanca se îndreaptă cu o admirație ne-
reținută, spre voinicul osîndit. ALEXANDRU își prelungește dinadins satisfac-
ția gestului osîndei, cu rînjelul care i-a dat porecla, pîrînd că ascultă cu lu-
re-aminte strigătele norodului : „Țertare, Măria Ta ! Țertare !”...

Întorcîndu-se spre călău, domnitorul îi face semnul execuției, imitînd în
aer, cu un gest molatec al palmei, tășul securii. Atunci se aude, cristalin și pu-
ternic, peste mulțime, un sunet de caval care cîntă „Cîntecul lui Mihai”. El dă
tonul unui cor, neașteptat, care răsună ca un bocet, sau ca o îmbărbătare a con-
damnatului :

„Alelei ! Mihai, Mihai !
Căci de noi milă nu ai
Să ne scapi de-amar și vai !”...

Spectatorul își dă seama acum, că de fapt, acesta a fost un semnal dina-
inte pregătît „Călăul” își smulge cagulă de pe cap. E un flăcău băian, zdăvăn,
neașteptat de chișeș. Stupoare, în piață și în cerdac.

O FEMEIE: Dar asta nu-i Gidea; este Vrabie, potcovarul...
VRABIE (strigă): Ei da, eu nu sint Gidea călăul. (Arătînd spre Vodă) Călăul,
uite-l color !

5

Zicînd asta, Vrabie rotește secura uriașă și o avîrșire înspre cerdacul
domnesc, rețezîndu-i stîlpul de susținere tocmai sub „loja” domnesască. Aceasta
se apleacă brusce într-o rîmă. În panica ce se așterne, flăcăul îl dezleagă pe Mi-
hai de butuc și-l ajută să se strecoare prin mulțimea care-l primește și-l adă-
postește de mercenarii domnești și de ienicerii pașei.

În capul uliței așteaptă, gata de plecare, o caravană de cărauși craioveni
înarmați. Călărețul care-i conduce este RADU BUZESCU, un tînar și aventu-
ros boier patriot. El iese dinaintea „călăului”, îi pune în palmă o pungă de bani
și îl preia pe Mihai. Un cărauș îi dă lui Vrabie un cal, apoi îl ascunde pe Mihai
într-un rădvan. Vrabie a încălecat și s-a dus spre codrii Vlășiei.

Dintr-o aripă a cerdacului năruit, scena a fost urmărită, cu atenție și sa-
tisfacție, de Banul Mihalcea. La un semn al său, Radu Buzescu dă poruncă oa-
menilor săi, să pornească la drum. Pe o uliță lăturalică, în trapul mare al cal-
lor, caravana „negustorilor” craioveni a ieșit din piața în care copoi domnești
il caută încă zadarnic pe fugar.

Domnitorul și suita lui, s-au retras furioși. Printre cei din urmă care pă-
răsesc cerdacul năruit, spre butcile lor, e Banul Mihalcea, cu nepoata sa,
Stanca Doamna, care ride cu hohote.

3

În lătacul de taină al caselor sale de la Curtea Veche, banul MIHALCEA
are musafiri ciudați. Din sala de mîncare, luminată cu policandre scumpe, se
aude zvon de glasuri și clinchet de cupe. Un slujitor îl anunță, în șoaptă, pe ma-
rele Ban că persoana așteptată n-a venit încă. Fără să-și trădeze neliniștea,
banul MIHALCEA intră în sufragerie, unde cîna e pe sfîrșite și poruncește su-
fraghiului să stringă masa.

MIHALCEA (bătînd din palme, după moda turcescă) : Vinul meu, de la Dră-
gășani.

Slujitorii aduc poame și zaharicale și schimbă vinul mesenilor, turnîndu-l
pe cel comandat, din amfore înalte de argint bătut venețian.

UDREA BALEANU (admirînd poculul) : Am văzut undeva un serviciu ca
acesta. Este de Cellini ?
MIHALCEA : Este o imitație. Dar argintul e bun. Mi l-au turnat la Praga. Zlă-

6

tarîi lor se pricepe la scule de aștea... Rudolf a adunat la curtea lui de la
Hradecny, pe marii meșteri ai Europei.

UDREA : Da, cred că acolo i-am văzut urparul.
AGA LECA RACOTA : Ce poveste ne mai spui, mărite Bane, despre Liga lui
Rudolf al dîmărite ? (Presă) Cînd va căzînd să slobozească pe tîcătoșii
creștini de sub jugul otoman ? (Cîntînd în palmă pecalul scump, de ar-
gint) Si cam cît ne-ar costa slobozia asta ? Poate că ne-ar veni mai lefîn coră-
bille venețienilor... (rîzînd breabie) cu condiția să mai poată trece nevătămate
prin Bosfor, pe sub bombardetele din cele șapte turnuri...

STROE BUZESCU : Agă Leca, mi se pare că Domnia-ta de toate știi să-ți bați
joc, dar ce s-ar cuveni să se facă, nu te taie capul să dai pe gura aia col-
țată... Asta fac boierii noștri, pămîntenii Cîrtei și uneltiri.

UDREA : Asta facem... Și ne mai adunăm, la cite un pahar de Drăgășani, ca să
ne bocim după slava trecută... Ca și frații Moldavenii...

PREDA : (rîde) El se mîngie cu Cotnarul...
STROE : (tîmdu-l vorba) Lasă, frate, că am o treabă cu Leca Racotă (cître
acesta) Matala ce crezi, boierule, ce crezi, cu-adevărat ?...

LECA : (sec) Ce văd ! Că unii trageti ! La Liga creștină a împăratului Rudolf, și alți
vă mîngiați cu mila înaltei Porți, cu condiția unor „dreptăți” sarbede pen-
tru boierii pămînteni ! Asta văd aici ; și ce-ați vrea să cred eu ? Ce să cred
acum, cînd turcii bat la porțile Oradiei Mari ? (Se îndreaptă spre Banul Mi-
halcea, provocator). Să cred că o mică conspirație, de oameni slabi și de-
zarmați, tremurînd de teama iscoadelor lui Alexandru cel Rău și a bețului
sint gata să mintuie Țara Românească și poate creștinătatea ? Ce cred, frate
Buzescule ?...Cred că e tîrziu și că e vremea să vă duceți pe la conacele
voastre... Altfel s-ar putea să pățiți ca bănișorul Mihai, cel cu singele în-
fierbînt de dîncețele prostimii...

În timp ce vorbirea Agăi RACOTA cu glasul său antipatic și cu statura
burduhănoasă, uple literalmente încăperea, intră STANCA, frumoasă încă,
și aprigă miere.

STANCA (între fredonînd) : —Auzit-ați de-un Mihai
Ce sare pe șapte cai
De strigă Stambulul, vai ?...

Parcă așa cîntă prostimea în piața palatului, nu-i așa, Buzescule ?

7

STROE ȘI PREDA (între-un glas) : Așa !

STANCA (gustă vinul și strimbă din nas) : Eram sigură că beți poșciră de-asta,
țărănească... Bărbatului meu, postelnicul, i-a sosit un vin de Hîos, miere
și busuic, nu alta, și m-am gîndit să mai îndulcesc grijile acestui sobor
boieresc, cu plăcerile vieții ! (Bate din palme) Kiriac !! (Către Mihalcea)
Îmi dai voie, unchiule ?

Banul Mihalcea se înclină, cu simpatie, conducîndu-și nepoata spre o sofa.
În timp ce arnăutul Kiriac se apropie, cu butoișul de vin.

Slujitorii schimbă vinul în pocale.
Servitorul credincios al Banului îi face semn că omul așteptat a sosit.
Intră RADU BUZESCU.

RADU : Sără bună, la cînstitele fețe. Eu „trouci dealul jumătate, căru potoco-
vele toate” și-nfirzai la cină... (Către o frumoasă slujnică țigăncă ce-i aduce
o tipisie cu fripturi). Veniși să-mi atîrni lingurile de gît, Rado ?

ȚIGANCA (cu intenție) : Ți le-aș atîrni eu, boierule, dar mă bate bărbatul...
Radu Buzescu preia tipisla și un pocal de vin de Hîos și se pune pe ospă-
tat, nu mai înainte de a fi mîngiat din ochi formele slujniciei care iese, măgălită
dar și rușinată de risetele boierilor. Buzescu schimbă o privire cu gaza, făcîndu-
i semn că totul e în regulă. Trage o dușcă din cupa de vin grecesc și se
strimbă.

RADU : Ce-i poșciră asta zaharisită ? Hei, Rado, n-aveți un clondir de Drăgă-
șani cînstit, în casa asta ?... Ce faci, postelniceaso ?
Doamna Stanca izbucnește în ris, ia din mîna țigăncii carafa de vin și-l
servește dînsa.

STANCA (în șoaptă) : Ce mai face prietenul dumitale, bănișorul Mihai cel vi-
teaz ?

RADU (o privește, bănuitor, în ochi) : Mi-a făgăduit că dacă scapă de ocnă se
duce la mînăstire.

STANCA : Acum trage la călugărițe ?
Leca a auzit discuția dintre Radu și Stanca și a ris cu poftă de gluma postel-
nicesei.

4

În Mînăstirea Cozia, ctitoria lui Mircea cel Bătrîn de pe malul Oltului,
viața se petrece liniștit. Măicuțele trec spre vecernie, chemate de bățiile de
toacă. În biserică, sub iocana maicii Domnului, de lîngă stranele intrării nao-

TURNUL BABEL (serie)

Buna cuvîntă și legile ei

Pe vremuri (cîți mai er fi de atunci) ? Nici nu-mi place să-mi aduc amînte
scoteam o învecăscă revistă literară la care colaborau : V. Voiculescu, Tudor Teo-
dorescu-Braniste, Sergiu Dan, Anton Holban, Radu Gyr, Alexandru Sahia, Eugen
Ionescu, Cicerone Theodorescu, Eugen Jebelescu, Octav Suluțiu, Andrei Tudor,
Gripore Freoteasa, Emil Gulian, Alf Adania, C. Nisipeanu, Sandu Tudor, Ilariu Do-
bridar, Paul Danieș, pictorul N. Cristea și mulți alții.

Îi spunea „Herald”.
N-aveam redacție. Nici administrație, nici, mai ales, casierie. Redacția era cînd
în Cișmigiu, cînd pe culoarele amfiteatrului Odobescu, la Litere, cînd în parcul
Carol.

Articolele le ceream cînd nu venea nimeni să ne caute la lebede în Cișmigiu
sau, sus, printre plopii eminescieni de lîngă para Filaret. Revista avea șaisprezece
pagini tipărite pe hîrtie bună, o paginăție excepțională pentru vremea aceea și —
închipuți-tă — ne permiteam luxul să reproducem separat, pe hîrtie cromo, și cite
o poezie în facsimil. Așa am reproduc „Bacantă dansînd” a lui V. Voiculescu.

Noaptea, fiind redactor șef, băteam ulișele Capitalei însoțit de cîțiva poeți
pâlbejiși și de-o găleată cu pap. Lipeam de zor aștele „Herald”-ului să aște „nația”
că a apărut, în fine, numărul trei.

Odată ne-au bătut măr și niște agenți electorali fărâmiști care susțineau că
„Herald” trebuie să fie neapărat vreun semn al liberalilor lui Petre Ghiașă.

Dar cu cite „ofuri” și dureri de cap ne tipăream proza și versurile, căuțînd
să legim la lumină din pădurea liniștită și fără de prihană a anonimatului.

Ca să apară la timp revista, trebuia să păsesc în fiecare bună un financiar. Și
financiarul, cine putea fi decît făcălul unui patron de tipografie. În fiecare lună
eram nevoit să conving cite un băiat de-al lui tăticu că are har poetic și că trebuie
neapărat să scrie. Și după fiecare număr apărut trebuia să-mi schimb din
nou financiarul, căci teribilă e vraja numelui tipărit !

Cum își vedea numele imprimat sub o gugumănie, băiatului începea, în afară
de coșuri și tulleie, să i se pară că are și drepturi și talent și chiar idei, nu numai
părinte cu tipografie.

sului, pe dreapta, unde stă platra de pe mormintul ctitorului domnesc, în picioare, MAICA TUDORA, vorbește încet cu un tânăr bărbat, Ingenunchiat la poalele tirănei sale.

TUDORA : Eu, fiul meu drag, viețuit-am viața acestei lumi deșarte și am petrecut lumește destul în tot chipul în viața mea, înainte de a ajunge pasnic la duhul răposatului Mircea Voevod, strămoșul neamului vostru...

Călătorul Ingenunchiat ridică fruntea, intrigat de ultimele cuvinte ale stăreții. Este MIHAI. Privirile mamei sale se ațintesc cu drag asupra bănișorului fugar. În ochii bătrinei, o femeie care a fost cândva foarte frumoasă, joacă o lumină de șagă ce ascunde ceva mai mult decît vorbește.

TUDORA : Da, ai auzit bine, Mihai. Al neamului vostru. Al tău și al slăvitului tău părinte.

MIHAI : Bine, mamă, dar tata n-a fost...

TUDORA : (punindu-i degetul pe buze) Să ieșim, fiule. Zidurile acestui sfînt locaș nu au urechi pentru asemenea spovedanii, bune doar pentru florile poienilor și apele Oltului...

Trecînd prin livada cu crengile atîrnînd de greu poamelor și prin grădina înflorită, mama și fiul ajung pe malul pietros al Oltului. E cald. El și-a scos bundița de lînă de capră și a rămas numai în cioareci olteniști cu găitane și cămașa albă de in, deschisă la gît. Mihai așteaptă vorba mamei, aruncînd cîte o piatră în jocul de diamante al apei. Un dangăt ușor de clopot sparge liniștea. El pășesc încet, ocolînd curtea, pe la poalele minăstirii, către stăreție. Mama vorbește, într-un tîrziu, mărturisindu-și „păcatul” cu o mîndrie aproape mișcătoare.

TUDORA : Tu, Mihai mamă, nu ești feciorul negustorului de pe Ialomîța...

Pe umărul tău drept porți însemnul de foc al inelului domnesc. Căci ești fiul lui Pătrașcu Vodă cel Bun și ești os de domn, din stirpea ctitorilor țării Românești... Pentru păcatul acesta mă aflu eu aici; (cu o pauză) căci ce mi-a fost drag pe lume s-a dus fără-ntoarcere... (Gîndul ei revine în prezent) Da, da, și mă tem, fiule acum că și Alexandru Vodă a cunoscut taina nașterii tale, dacă azi te urmărește cu urgie, ca Irod pe fiul nazarineanului.

MIHAI : (Privirea oțelie a fiului scrutează chipul mamei apoi se îndoișează, parcă descoperind-o, copilărește, ințibia oară). Mamă, cum era Voevodul... tata ?

TUDORA (Cu ochii zimbind, înlăcrimați) Ca tine.

În odaia stăreței e o atmosferă caldă și primitoare. Calitatea mobilierului și micile obiecte grațioase ce împodobesc refugiuul monahal al bogatei stăpîne de la gurile Ialomîței, glăsuiesc despre viața pe care a trăit-o și despre gustul ei ales. În colțul odăii un „virginal” (pe clapele căruia pianotează un început de melodie), covoarele scumpe de pe jos și icoanele bătute-n metal prețios, completează interiorul „chiliei” sale. Mihai se uită pe fereastră. În grădina Minăstirii, îmbrăcat de plecare. În timp ce Tudora termină de scris o scrisoare. MIHAI : Mamă, și de ce n-ai putea acum să-mi cer dreptățile mele de la domnie ? Boierii noștri mi-au arătat prietenie. Iar norodul, doar o chemare așteaptă ca să se ridice contra Răului...

TUDORA : Ești nelînvățat fiule. Ca floarea-n primăvara timpurie. Și lesne te-ar răpune cele rele. Boierii sînt schimbători; iar norodul nu știe ce vrea; decît „schimbarea domnilor, bucuria nebulilor”... Tronul e o ispită de moarte pentru cine nu cunoaște și amarul și zaharul stăpînului. Ai vremea'nainte, să-ți cumperi învățătura asta dela mări lumii acestuia cu aurul și cu sabia.

MIHAI (rîde, apoi își sărută, protector mama): Cu sabia mai înțeleg, mamă; oastea e meseria mea. Dar aur de unde-om lua, maică stărețe ? Ieșim, amîndoi, în haiducie ? Iar „mari-lumii acestuia” cum vrei să-l primească pe-un fugar osîndit la moarte-n satul lui ?

TUDORA : Vezi, fiule, vorba asta, taică-tău negustor, n-ar fi spus-o niciodată... Fecior de împărat, învățat de la vitregi, că tăcerea e de aur; iar dela dragomani, că limba poate fi mai ascuțită decît sabia !

MIHAI (acelaș joc) : N-am știut că avem și dragomani în familie.

TUDORA : Puține ai știut, fiul meu și multe vei afla. Acum, tac și ascultă, copil nesăbuit. Dela Petrașcu-cel-Bun ai moștenit darul armelor și singele

Pe ulița principală a negustorilor, nu departe de Catedrală (la filmare se poate folosi și Biserica Neagră) călărețul valah urmărește, interesat și amuzat, zarva străzii și a prăvăliilor românești, nemțești și ungurești.

O firmă îi atrage luare-aminte :

IOHANNES NOROCEA, NEGOTIUM U. VECHESEL cu un desen deasupra reprezentînd două mîini care se sîring prietenește. E un fel de hală, nu lipsită de un farmec grec, dar pitoresc, prefigurarea unui super-market din zilele noastre avînd de toate : curelărie, fierărie, postăvărie, băcănie și berărie. Cu o armată de vânzători și socotitori și cu mușterii de toate limbile. Este vizibil că tot acest zor se concentrează asupra caravanei de uriașe căruțe ferecate, pe care angroșistul o pregătește pentru drumul anual al negoțului; său, la Viena și Lipsca.

Un prăvălaș îl îndrumă pe Mihai spre colțul stăpînului. E o chilie simplă, dar primitoare, de mare negustor hanseatic, sau olandez, cu pupitrul încărcat de registre, asupra căruia tronază cîntarul pentru măsurarea de aur, și cu o masă mare, sculptată, pe care zac mostrele unor mărfuri mai de preț și un împănător glob terestru, lângă un maldăr de cărți, legate în piele.

Un bărbat nișel adus de saie, între 50—60 de ani, cu un chip nobil și ochi așeri sub lentițele rotunde ale ochelarilor, dîntărește monedele. Oboseala glasului și a gesturilor sale și portul lui apusean, fac să-l asemui mai curînd cu un filosof-călător, cu Olahus de pildă. IOAN NOROCEA e un român botezat de catolic, sîmrose al unor breșle sibiene și brașovenești, om bogat și cu mare trecere, dincolo și dincoace de Carpați. Acum el stă de vorbă cu prietenul și administratorul său SCHÖNKEBONK, un sas simpatice și pitoresc care vorbește, ca și el, oase trei limbi.

NOROCEA : Bonky draguțule, ai băgat de seamă că banii împărătești au început să se subțieze ? Ce-o face draguțului de-mpărat cu ei ?

SCHÖNKEBONK : O brazul subțire, Herr Ioane, cu obeluzală se ține : Borgen macht Sorgen.

NOROCEA : Asta-i cea mai scumpă caravană pe care-o trimitem la Viena. Cu cît face, ați putea urca și la ostrovul Anversei. Englezii vînd acolo arme de foc și tabac și pot cumpăra, reară și cinepă românească.

SCHÖNKEBONK (prudent) : Acum piraiții Elizabetei-rix se vîntură nestîngheriți, după ce i-au bătut pe spanioli.

NOROCEA : E-adevărat că babe i-a tăiat capul Mariei Stuart ?

SCHÖNKEBONK : Reginele nu se pîrduesc ca toată lumea... Ce-ar spune istoria ?

Intrarea lui Mihai îl intrerupe conversația; chipeșul ostaș se uită la amîndoi, apoi se oprește la stărețele negustorilor.

MIHAI : Acum douăzeci de ani, a venit în sat la noi un om împărătesc și m-a învățat să trag cu arbaleta...

SCHÖNKEBONK se strecoară spre pupitrul cu măsurile de aur și începe să le pîșcăie prin colțuri de sertare și să le acopere. NOROCEA a tresărit de plăcere și s-a ridicat în picioare. A luat un zlot și ducîndu-se în colțul cel mai retras al odăii, l-a așezat, în dungă, pe buza unui ulcior de coșitor.

NOROCEA : Aceasta era pînta, băiete ?

MIHAI : Da ; parcă era mai mare !

NOROCEA : Și feciorul Tudorei era mai mic, dacă nu mă-nșel.

MIHAI își încordează arbaleta și trage repede, aproape fără să ochesească, lovînd bănușul de aur, spre spaima lui „Bonky” care nu pricepe nimic din toate astea.

NOROCEA : Bonky, dumnezău! e feciorul celui mai bun prieten al meu din Tara Românească. Omul ăla avea un car de mînte. (Nostalgic) Mai bine ar fi avut un dram de noroc...

NOROCEA își scoate ochelarii și îi șterge, pe ei și roua din colțul ochilor, apoi cuprînzîndu-l pe după umeri pe MIHAI, îl împinge ușor spre ușa care desparte biroul negoțului său de casele în care locuiește.

NOROCEA : Hai, nepoate, să-mi povestești, de unde vii și-ncooro te călătorești, că de la mine să știi că nu mai pleci.

nouă) de NEAGU RĂDULESCU

trecu. — E din redacție de la noi, — l-am prezentat, căci mi-era rușine să-l fiu în poștii troțuarului, cum se pîrdească cădeți cînd intri într-un local.

A doua zi, ne nimerim tot prin „Jață” pe la „Cappă”. Și tot la stăduțoarea de manuscrise.

În plin soare de primăvară, de parcă îi concura strălucirea, stătea pe trotuar ca un frumos Ceahlău, cu părul lui nins, Liviu Rebreanu. Dîndu-i respectuos bînd zîmb, m-am închinat aproape în fața lui. Merita.

Și, deodată, ce vîd ?

Redactorul meu, băiatul tipografiei, înundat de coșuri și tulle, se apropie de marelui prozator, îl apucă de un nasture de la haină și trăgînd de el, să i-l rupă, îl somează grav.

— Ascultă, dragă, cînd îmi dai articolul pentru revistă ?

Dacă se crăpa în două Calea Victoriei să mă înghită, nu aș fi fost mai uluit decît în clipa aceea.

L-am ridicat parcă în furcă pe neșob și am plecat să-l lepăd undeva peste puinoale.

— Tu știi cine e ăsta, mă ? ăsta a scris, mă, în viața lui volume despre care vorbii generații ! Cum poți tu, orătanie, să te trași de nasturi cu Rebreanu, că de n-ar fi fost taică-tu și cu mine, nu și-a fi văzut numele tipărit o viață întreagă decît pe cărți de vizită ! Fugi, că dau în tine cum n-am dat în nimeni ! Spune-i lui taică-tu să te dea la meserie, golane !

Nu am să uit vreodată scena aceasta și mi-o reamintesc mereu, de-a lungul anilor, cînd obrăznicia imberbă sau butul roz și umed, care de abia a început să dea prin răsădul cuvintelor, o ia razna.

Un prozator

— Domnule, — mă lămurăse important băiatul, sugînd prin orificiul său bucal, de culoarea mîzului de piersică, o figură. La mine, aici, în atelierul meu de creație, totul este organizat în amănunțime. Mă înțelegi ? Sînt cursiv ! Fiți atent. Cei cîțiva

prozatori autohtoni încează la tîmpulare, brambura. Poate Camil Petrescu era ceva mai ordonat. Restul sînt plebei ai prozei. Boemă semăntoristă :

— Credeți ?

— Nu cred ! Sînt convins. Insolitul prozei mele face parte dintr-un context universal. Și știți de ce ?

— De ce ?

— Fiindcă eu domnule, susțin că totul constă în mobilitatea actului cultural. Mă înțelegi ? Sînt cursiv ! Fiți atent !

Cultura mai înțeleg de toate ! Una la mînașă !

— Ești cult, tulburător de cult, ochiul tău interior nu permite în propensiunea ta...

— Dar talentul ?

— Talentul nu există, domnule meu. E o noțiune perimată. Talentul eu îl consider un exces de foliulină și hormoni artistici nelivrezți. Talentul se poate purta într-o simplă pipetă. Cu stropul. Stroping ! — cum ar zice...

— Poate doping !

— Nu ! Nu ! Stroping ! Pe cînd cultura, cu talențele ei majore, e cu totul altceva. Privește la mine ! Sînt organizat. Pe sertare. Le vezi ? Fiecare cu eticheta lui. Lumi : Faulkner ! Scrie pe etichetă, Faulkner ?

— Scrie !

— Marți : Hemingway ! Deși pentru marele bărbos am început să am în infraontogenia mea, oarecari rezerve. Miercuri : Kafka ! Omul nostru ! Sacru ! S-A-C-R-U ! Joi : Truman Capote ! Vineri, îi frecvențez pe Camus și pe Moravia. Două la mînașă. Sîmbătă și duminică sînt în plină alertă creatoare.

— Cum adică ?

— Îi amestec pe toți, ca la bar, și — miracol — ce crezi că torn în pagini ?

— O stufoasă proză onirică !

— Exact ! Cum de ai ghicit ? Ești cumea critic literar la Viața Românească ?

— Se poate, domnule prozator ! Nici așa...

— Am bosa culturii, — își reluișă figura cu două degete prozatorului — trimițîndu-mi în plin obraz o trimbă majoră de fum și deodată, consultîndu-și ceasul brățar, hoibă ochii, răsuclinu-se speriat pe călcîie :

Scuză-mă ! Fug la televizor, au început lecțiile de franceză !

L-am urmărit pe acest tîndr patrician al prozei contemporane, pomînd sportiv spre izvoarele culturii.

Trei la mînașă !

Mare e grădina ta de prozatori, doamne !

fierbînte. Asta-i boală fără leac. De la negustor, lată ce-ai moștenit. (Scoate o pungă de piele de căprioară, dintr-un sertar ascuns al sîpetului, și l-o stringe în palmă). Și să te rogi pentru el, carele te-a iubit fără să se fi îndoit vreo dată, pînă la moarte, de credința doamnei sale. Căci a murit tîndr, dumnezeu să-l ierte...

MIHAI : (răstoarnă-n palmă conținutul prețios) Oalmazuri ! Cu asta pot cumpăra o împărăție... Maică, maică !

TUDORA : E un timp al agoniei, Mihai și alt timp al risipei. Tu să nu te pripiești la risipă, căci n-ai învățat încă să agonizești. Iar cînd vei ști dela mării lumii că ți-a venit vremea, să te duci cu această epistolă, la fratele meu, Iani Cantacuzenul, care este vel-dragoman la Constantinopol. Iar ce ți-a spus el, aceea să faci ! (Mihai face să sclipească o piatră în raza soarelui). Și acum gătește-te de drum peste munte, că mi se bate ochiul sting și ăsta-i semn de primejdie.

Cînd soarele apune peste trecătoare, Mihai călare a ajuns pe creasta muntelui, de unde vede, ca niște moglețe, pe firul apei, armăuții domnești înconjurînd mînăstirea.

Într-o poiană, cabana grănicerilor împărătești. Se ospătează cu o spinare de iepure. Un fazan țîșnește din virful unui molid, cu marii bății de aripi, apoi cade străpuns de o săgeată.

GRĂNICERUL 1 : Was ist'es ?

GRĂNICERUL 2 : (placid) : Wildern.

Paznicii împărăției germane își continuă tacticăși cîna.

Într-altă poienă, mai la vale, MIHAI își depune arbaleta la oblicul calului și începe să-și pregătească vînatul, iar alături, la picioarele murgului, culcușul de frunze.

Răsăritul soarelui îl află la poalele muntelui, într-un luminș, de unde privirea-i îmbrățișează vechea cetate a Sibiului, așa cum arăta în gravurile timpului.

VALERIU OIȘTEANU

DAN LAURENȚIU

Balanța

Cum mai atîrnă toreadorii
Prin colțurile aulelor universitare
Și cum mai scurmă preoții
Pămîntul stadioanelor
Pe rampele garajelor
Ugere așteaptă rîndul
Băile publice aburesc a mîncare
Doar sinul reginei
Păzit de scoțieni
Neatîm ca o monedă nouă
Bate sferturi jumătăți și trei sferturi
La schimbarea gării.

Remember

Stau singur aici la fereastră
departe e prietenul meu
coboară în valuri cu tubita
și gîndul puternic e pentru steaua lui
pasărea trece pe strune
de mătase-n șoptit întuneric
un cîntec neauzit de sirene
șterge amintirea țărîmului
efebi de cristal abia
rotîndu-se vor ajunge
pînă la adîncul foc de mărgean
rizi singur pe pămîntul păcii

Carul de foc

Vai, cerul de iarnă își întinde
pe trotuarele înghețate
gîtul cenușiu
să-l mîngie ca pe-o femeie pierdută

Basorelie

Trupul reginei mamă tîrît pe butuci
Printre movilele de faianță
Aici se dezavelesc de tapet
Pietrele purtate în piei de sclav
Se ridică scaunul premortual
Toate esențele în baia de picioare
Mormîntul cu pîntecele devorat
de termite
Pentru basoreliele a fost aduse
Panogii cu rude și animale apropiate
Acum se astupă cu trupuri de trintori
necrofili
Și se toarnă smalt
Peste movila reginei mamă.

adu-ți aminte de acele raze
care-au tremurat pe ochii tăi
muritori în cer
lumina cădea la porțile riului
cu sunetul nepăsător al gongului
tu rătăcești în carul de foc al
gloriei
prietenii vor crede c-ai orbit
adu-ți aminte de unde vii și unde
vei pleca

Proteza

Caravana cariatidelor aduce homari
Pe blazon singurul liliac alb
Cu aripi prinse în cuie
Șeile dromaderilor
Atrînd din turnul portului
Pîng femeile și amanții cariatidelor
Iar homarii se urcă pe spatele lor
Și depun icre.

cerul de iarnă-și întinde prin nouri
gîtul cenușiu de femeie pierdută
ai miilă
de ochii închiși ai străinilor
care ți-au dat lumina acestei sfinte
lumi

Moment post-belic

Voi spălătorese de echinox
Adunate în poligonul pavat
cu centauri
Cum mai rideți cu gurile voastre
de cancer
În pintecul prezidentului
A fost descoperit fratele său mort
Copii îmbrăcați pentru prima
comuniune
Sug o moară de apă
Răspunzînd la toate apelurile
telefoanelor publice
Și înghit monezile deformate
Vinzătorii de ziare mină
Cîinii înhămați la chioșcul presei
Cine introduce hainele copilului
decedat
În planul casei de rugăciuni
Va primi în schimb căruciorul
Și protezele pentru ceilalți șase.

cade soarele pe trepte-nghețate
ce liniște-i în umbra ta care tremură
toți șoptesc la noapte stelele fixe
își vor bate cuiele în mîinile și
picioarele tale

Norii

Cînd steaua de sus va cădea
la noapte vor fi instinctele clare
și norii plini de-ntuneric
vor ride pe maluri cu trestia
clopote liniște fatalitate
ce pleoape albastre de cer
coboară
pe ochii deschiși în pămînt
și dacă e numai apoteoza
acelei zile de mine
pe care-o aștept la apusul soarelui
fără părere de rău
și dacă fulgerul
e mina întînsă
care-și cere iertare
în fața cerului înflorat de ploaie
atunci corbi de lumină
cîntă în pîntecul întunericului
și risul trestiei va sărbători
părerea de rău a zilei de mine

Colaboratorii noștri vă recomandă:

Cartea: Tudor Vianu — „Estetica”, E. L.

Teatru: O noapte furtunoasă, premieră la studioul Institutului de artă teatrală și cinematografică, regia Octavian Cotescu

Film: Cei șapte samurai, producție japoneză, regia A. Kurosawa

Concert: Simfonia III-a (bizantină) de Doru Popovici și Simfonia brevis de Dinu Petrescu, în concertul orchestrei Conservatorului.

ARTE

Colaboratorii noștri vă recomandă:

Expoziție: Retrospectiva Lucian Grigorescu, sălile Muzeului de artă al R.S.R.

Opera: Reluarea spectacolului de balet cu Amoral vrăjitor, Tricosenul de Manuel de Falla și Bolero de Maurice Ravel, cu Valentină Masini, Amato Checiulescu, Ileana Iliescu, Sergiu Ștefanski, Eugen Mărcuș — joi 22 februarie

Televiziune: Caut dragostea, film cu Betty Davis, Lealie Howard, Olăvia de Haviland — în cadrul emisiunii Televiziunea, miercuri, 21.15 h.

Multe confuzii se pot naște din cunoașterea întinziată a unor valori. Și mai ales din cunoașterea lor exact în epoca demonizării. „Redescoperirile” acestea au uneori la noi ceva caragialesc. Așa apar și pansurile de tipul: „Revelațiile nu se sînt întotdeauna la îndemînă” (Ilina Grigorevici) sau „Îi plîngem pe cei care au luat contact cu teatrul lui Gheiderode prin intermediul vizionilor de la Teatrul Notara” (N. Carandino).

Îată Gheiderode ne este la îndemînă. Să vedem acum de ce trebuie să ne plîngă cronicarul Gazetei Literare care de la o vreme suferă atîta pentru noi și lacrimăză la mai toate reprezentările stagiunii de față, cucerindu-și o popularitate de îndurerat apărător al adevărului maltrat și ultragiat de o generație mai tînără și atît de iconoclastă încît a ajuns să sacrifice și Livada cu vișni?

Ah, și cu ce demitate se așeza în fotoliul ultimei scene bătrînu Firs părăsit și uitat de toți. Dacă ar fi strigat după ajutor și s-ar fi lamentat lacrimos, nu ne-ar mai fi impresionat atît.

Michel de Gheiderode, zice Eslin în cartea lui atît de limpede didactică, exprimă în opera sa o tendință importantă și paralelă (față de teatrul absurd) a teatrului francez. E vorba de „teatrul avangardelor poetice care este mai liric și mult mai puțin violent și burlesc”. Apoi, față de teatrul absurdului „avangarda poetică dă o atenție mult mai mare discursului poetic conștient, aspirînd la piese care sînt efectiv poem, ima-

gini compuse dintr-o bogăție incantătoare de asociații verbale”.

În Cristofor Columb, dar mai ales în Escorial, poemul e esențial și viziunea derivă tocmai din atmosfera fantastică poetică. Poate că Dinu Cernescu a fost foarte sensibil la acest adevăr: simplu și imaginea creată de el este una poetică prin excelență, apelul la plastica de sorgine coregrafică fiind o modalitate de a sparge materialitatea scenei.

Discursul poetic e adesea strălucitor în Cristofor Columb, dar ideile sînt puține, deși e greu de vorbit de idol, pentru că nimic din ce ni se spune nu e absolut nou, dar e virtuos spus, iar această virtuozitate care excelează în Escorial e, cred eu, subliniată scenic original și nu inadvertent. Nu ne putem lamenta pentru faptul că Escorialul, pornit evident din Regele moare, n-are forța tragică, în spectacol, a acestuia din urmă. Nu o are textul în primul rînd, sufocat de poezia tiradelor, nu o dată hugolienă, care dăruiește fiorul tragic al singurei idei admirabile: inversarea rolurilor între rege și bufon. Dar chiar această idee conduce la deciziunea pitorescă, desule elemente coborînd discursul în chiar banalitate. De ce era neapărat indicat, și esențial, Trezail, propus de indicațiile autorului, cum crede Carandino, și nu era simbolică înlocuirea lui cu acel trapez sau streang care face inversarea rolurilor și mai elocventă și mai absurdă în erdinea tragică a existenței eroilor? Dimpovrivă, eu cred că formula propusă în acest caz de Cernescu e de o ingeniozitate reală și ea nu numai că nu atec-

DINU SĂRARU

CRONICA TEATRALĂ

Viziuni
Flamande

tează ideea poemului, ci dimpovrivă o amplifică dureros ca într-un cosmar. E mai ușor, deci, să rămîi savant în ipocrizia conformistă și să nu-ți placă, violent, regia unui spectacol, decît să afirmi cinstit că te așteptai mai mult de la textul, fie el și al unui Gheiderode. Prea sîntem provinciali în lipsa curajului de a fi exigenți în fața unui străin despre care știm că este șef de școală pe strada lui din orașul luminilor! Nu doresc aici să devin neapărat interesant manifestînd un exacerbat criticism față de o operă admisă ca fiind veritabilă și virtuoză în elementele ei constitutive. Dar nici nu pot să nu observ că, în raport cu Regele moare, de pildă, Escorialul e opera unui epigon virtuos, dar nu mai mult.

În spectacolul lui Cernescu atemporalitatea imaginii generatoare de unele adevăruri universale, dar nu întotdeauna foarte izbitor de noi, e realizată plastic. Concură la această scenografie inventivă a lui M. Modescu, ingenios în Cristofor, remarcabil în Escorial, unde deriziunea imaginii castelului e admirabil construită. Iarși, poate, a socotit apela la vestimentația inspirată de mișcarea vag coregrafică, propusă de regie, dar ea mi s-a părut proprie cum am mai spus, actului poetic. Așa încît: eu nu pot să amendez viziunea lui Cernescu asupra Viziunilor flamande, cu atît mai mult cu cît cred că această viziune a avut darul de a nu exagera valoarea textului, ci de a o sublinia cu luciditate și de a o reduce la proporțiile ei reale. Dacă am fi destul de calmi,

am putea observa că, deocamdată, teatrul lui Gheiderode nu obsedează scenele partizane și nici altele și, mai ales, că întîrzierile cu care-l jucăm noi nu poate reedita entuziasmul descoperirii inițiale. Așadar, un apel atît de dramatic la reluarea urgentă a celor două piese într-o nouă versiune, ceea care ar fi adevărată, e cel puțin copilăresc.

Feeria parodică din Cristofor Columb ne apare acum, după Ionescu, și nu numai după Ionescu, destul de minoră, iar sensurile ei n-au fost de loc stricate de viziunea lui Cernescu, regia lui amplificînd și de data asta, chiar cu ostentație, intenția satirică, nu întotdeauna de cel mai reușit efect, ba uneori, cum observă foarte bine și Carandino, cu ieftine scilpiri de bilci.

Frumoasă în spectacol e creația lui Ștefan Iordache, care face un adevărat recital poetic ilustrînd o disponibilitate interpretativă cu totul deosebită. Aș vrea să fiu însă înțeles cînd spun că în acest recital al lui Iordache — căruia i se adaugă, completat, prezența talentului lui Ștefan Radof — am înlînit și unele stridențe în căutarea efectelor și chiar unele inflexiuni din glasul marelui actor care e George Constantin. Dar tînărul actor Ștefan Iordache ne-a apărut cu virtuți atît de certe, încît sîntem siguri că cristalizarea personalității sale e un fapt foarte aproape de împlinire.

Pentru că una e să ai talent și alta să ai personalitate. Și Ștefan Iordache are personalitate.

PLASTICĂ

TAPISERII

Cu dogate tradiții în șesăturile bisericesti și mai ales în scoarțele populare, încorporînd elemente de modernitate ce au revoluționat această tehnică începînd de la Jean Lurçat, tapiseria românească și-a creat un bun renume peste hotare. Mărie ei atu-urii — coloritul vii și rafinat, imagistica variată, deseori tratînd episoade populare, legendare sau de basm, se regăsesc în multe din lucrările expoziției de la Dalles; în „Copii cu sorcova” — Mimi Poedanu — de o mare preziozitate de tehnică și cromatică (rozuri de diferite străluciri, alunecînd spre crem, spre maroniu-rosietic, albastru oscilînd între gri-argintat, verde sau violet, lucrate ca într-o broderie complicată, cu puncte, modele felurite, etc. în „Jama” — Titina Coșea — tapiserie amintind o acceptație de altar din timpul lui Ștefan, dominată de alb, alb pur sau bălînd în roz, în gîlbui, în bleu-palid, strălucînd cu fire de aur și argint, în „Fertilitate” — Gela Brătescu — lucrare de mari dimensiuni, compusă ritmic, pe registre create cromatic și subliniată de spiruri de personaje în atitudine sarate, totul într-o tonalitate de roșu seceră, alternat înisăși de ferestre de culoare mai intensă, ca și în tapiseria Victoriei Ritil Iacob (forme stranii, finute într-o gamă dominată de negru și alb) Simion Vasiliu Chintilă — mai ales în „Diana-neaja” din tresă de pai colorat, Lilianei Saru „Satul” (prezență vie în care elementele sînt din nou ca într-o narație înfîntă). Reușite valoroase se numără și printre tapiseriile dominate doar de armonii orchestrate de forme și culori: Pavel Codîță, Constanța Crîsan, Serban Gabrea, Maria Mihalache Blendea, Viorica Iacob.

Există însă perfect conturabil în această expoziție, tendința de a transforma anumite rezolvări în formule, în adevărate poncifuli, atît din punct de vedere cromatic, cît și din acela al elementelor-subiecte folosite. Culoarele traistei din lîm de capră din regiunea Ploiești (alb-gri-maroniu) se regăsesc atît în tapiseriile Theodorescu Moisescu Stendil cît și în cele ale Mariane Ghită Oloieru sau în „Compoziția” Mariei Neamtu Grigoras. Cu și în lucrarea acestei din urmă artiste, păsările, pomii, la care se adaugă un serie soare și luna-abundă, prezențe obsedante într-o serie nefrînită de tapiserii.

Tapiseriile pictorilor (Ion Paceu, Ion Gheorghiu, Barbu Nișescu, Maria Meșteru Zamfirescu, Mircea Milcovici, Spiru Chintilă etc.) nu depășesc jaza unor transpuneri corecte de pictură în alt material.

Excepțional organizată — cu afiș, catalog aproape complet — deși nu indică tehnica și dimensiunile — expoziția mai cuprinde și sculpturi de Peter Iacob (în majoritate lucrări prezentate deja de artist), Demeter Wilhelm (oscilînd între o viziune și alta, dar posedînd un excepțional simț al lucrului cu materialul și al exploatații maxime a posibilităților lui, calitate evidențiată în special în bronzul intitulat „Fruze” — alternanță de rugos cu polsat, sau în pietrele „Bufnița”, „Plopi”, „Animal răpus”), ca și lucrări ceramice semnate Marlana Sterladi și Constantin Bulat. Cu ambii simbolice (vezi titluri ca: „Semne”, „Matcă”, „Tipar”, „Cinele pămîntului”, „Simbolul” etc. etc.) formele create de acest din urmă artist par elocvent în împingătoare ale unui hazard nenorocit și neinspirat, peste care, decolul în culoare neagră reprezentînd săgeți, spirale, circuite electrice, coliere, cerceuțe, pete, vagi elemente de ceramică de Cucuteni sau din decorul figurinelor Cîrna, este rareori dispus tectonic.

CRISTINA ANASTASIU

MIHU VULCĂNESCU — Veneția

FILM

Moduri gramaticale

În esul Limba scrisă a acțiunii, prin care autorul încearcă să dea, încă din titlu, definiția filmului ca o limbă cu gramatica și regulile ei Pier Paolo Pasolini stabilește și grafic diferențe între limba scrisă-vorbă și cea cinematografică. După el, modulurile gramaticale ale limbii scrise-vorbite se pot reprezenta printr-o linie orizontală, paralelă cu linia realității, adică a lumii ce trebuie semnificată, în timp ce modulurile gramaticale ale limbii cinematografului sînt văzute ca o linie verticală, care își „pescuiește” în realitate, în viață, unitățile minime de articulare secundă (obiectele, formele, acțiunile fizice) numite și cineme, strînse imediat în unități de primă articulare, cadrele. Pasolini distinge apoi patru moduri ale gramaticii cinelimbii: 1) moduri ale ortografiei sau reproducerii; 2) moduri ale substantivizării; 3) moduri ale calificării; 4) moduri ale verbalizării sau sintactice.

Cea dintîi categorie se referă la însușirea tehnicilor apte să reproducă realitatea (cunoașterea aparatului, a efectelor turnării, a problemelor luminii etc), precum și la deprinderea de aranjare compozițională a materialului profilmic. Modulurile substantivizării urmăresc descrierea cadraturii și a fazelor sale, care — în vederile lui Pasolini — corespund propoziției relative din gramatica obișnuită. Calificarea se împarte în: profilmică și filmică. Cea dintîi constă în folosirea sau în transformarea adecvată a realității de produs; cea de-a doua se obține prin minuirea aparatului (aici intervin definițiile cunoscute sub denumirea de gros-plan, de prim-plan, plan mediu etc.) În sfîrșit, modulurile verbalizării sau sintactice nu sînt altceva decît montajul, împărțit și el în denotativ și ritmic sau conotativ.

Desigur, toată această reglementare trădează un coeficient de relativitate, de hazard teoretic, dar nu e mai puțin adevărat că lasă loc și unor intuiții interesante, imbiitoare. Mă opresc, deocamdată, la o considerație ce mi se pare deosebit de utilă pentru arta și practica filmului de la noi. E vorba de ceea ce autorul numește „limitare a unităților de articulare secundă, adică a cinemelor, mai precis alegerea, selecția pe care regizorul o operează în realitate, în mediul ce urmează să fie filmat. Bineînțeles că realitatea oferă un număr infinit de obiecte și de forme, cu alte cuvinte pune la dispoziție o „listă deschisă” de elemente cinematografice, care vor alcătui cadrul expresiv al imaginii. Or, în acest proces de restrîngere de la ambianța nelimitată, infinită a realității la cadrul limitat al imaginii cinematografice, — spiritul de observație, de analiză și de sinteză, puterea de esențializare a regizorului și în ultimă instanță talentul său se pot afirma energie și revelator.

În sfîrșit, o notație semnificativă a eseuului: dacă filmul ca lexie e o limbă unică și universală, tot ca lexie e diferențiat din punct de vedere etnic și istoric. „Nu voi găsi printre obiectele — cineme ale lumii occidentale un burnus — scrie autorul lui Accattone. Îl voi găsi în schimb în orient. De aici înlocuirea diferențelor de limbă națională prin variante etnico-istorice”. Iată astfel cum propensiunea de a considera filmul ca pe un limbaj internațional și supranational, ca pe un fel de esperanto iconografic e sensibil corectată.

Caracterul național al cinematografului se afirmă astfel, încă din faza pregătitoare de triere și selecție esențială a elementelor realității.

FLORIAN POTRA

COMITETUL DE REDACȚIE

GHEORGHE ACHIȚEI (redactor-șef adjunct); ION DODU BALAN (redactor-șef adjunct); GICA IUTES; M. N. RUSU; SANZIANA POP; DINU SĂRARU (secretar general de redacție); VIOLETA ZAMFIRESCU

Prezentarea grafică ȘTEFANA HARBUR

MUZICĂ

INFORMĂRI PARALELE

Fără îndoială, o calitate distinctă a spiritului artistic contemporan, și poate nu de tot minoră, este aceea a vehiculărilor rapide de idei și sensuri, circulația intensă de valori, dincolo chiar de obstacolele obiective de comunicare. De aceea, se vorbește azi de imperative, de necesități generale de informare artistică, pentru consumatorul de artă, ca și pentru creator sau interpret și se invocă prelungind perspectiva unei informări polyvalente, cuprinzătoare, de maximă actualitate în domeniul atît de diverse.

Și în artă fenomenul documentării științifice este tot atît de propriu ca și ramurilor gândirii pozitive. Un creator, un interpret, pentru a-și transpune în obiectul său artistic convingerile, experiența, pentru a se putea proiecta cu claritate în întreg contextul artistic contemporan, trebuie să cunoască înfînt de mult din ceea ce se numește universul specific de cercetare estetică sau teorie a artei.

Tocmai în acest domeniu, al posibilităților de documentare, al urmării alente și sigure și micșorării, creației muzicale, a formelor noi pe care arta interpretativă o îmbracă pe plan mondial, necesitatea depășirii suficienței comode, a informației impresionist subiective, devine un imperativ. Problema implică aspecte de ordin dublu. Pe de o parte este evidentă lipsa internă de mate-

rial documentar străin, făcîndu-se simțită absența unor lucrări teoretice consacrate, de o importanță fundamentală pentru evoluția tehnică a artei moderne, este evidentă deficiența circulației de partituri, și discuri, cu toate aducînd după ele conformismul ades discutat al programelor concertistice, complexul de insuficiență față de lucruri în alte locuri unanim recunoscute; iar pe de altă parte, reversul situației, concretizat în faptul că prea puțin se face loc pentru afirmarea deplină a valorilor noastre artistice în exterior. În lîmă generală, deși succese individuale sînt strălucite au fost deseori obținute, a-a văzut, ele n-au reușit totuși să impună întreaga efervescență ce domnește în mișcarea noastră artistică, ci doar să atragă atenția asupra ei, pentru că lipsa unei constante a prezenței noastre peste hotare, prin discuri de muzică românească, partituri, prin turnee de soliști și dirijori interpretînd programe consacrate repertoriului național, continuă să fie o neplăcută realitate. Credem de aceea că o acțiune mai fermă de impulsivitate a vieții culturale de o parte și de alta, prin lucrări de real interes artistic, științific, rămîne o problemă care trebuie să ne preocupe în continuare.

Informarea cu rigoare științifică, bogată, n-ar putea să se realizeze decît prin orientarea activității editoriale spre publicarea lucrărilor de notorietate, în tra-

duceri de nivel calitativ, umplînd golul existent. Nici lucrările autohtone nu păs-trează cu toate un nivel științific constant. Ca și în publicistică, mai pot fi sesizate unele practici de stiluri „depășite”, interpretări absolutizatoare, înțelegeri rigide. Rămîn în continuare aproape neexplorate, suficiente zone ale esteticii muzicii noastre, istoriei, teoriei artei, analizelor muzicologice, unde se așteaptă intervenții originale, creatoare, puncte de vedere documentate. Tot atît de importantă ni se pare luarea unor măsuri judicioase de popularizare a muzicii românești peste hotare. Deși interesul pentru ea s-a dovedit a fi rămas constant, C.A.T.M.E.X. ul întîrzie a plasa în librării din străinătate, partiturile, discurile, fără de care orice eforturi de așezare a culturii noastre muzicale pe orbite universale vor rămîne ineficiente.

Anacronismul unor situații trebuie depășit. Culturile contemporane au nevoie de spații întinse de afirmare. Adevăratele fecundități creatoare izbucnesc din sinteze, din conglomerații de idei, pe care numai cooperările intelectuale-universale le stimulează. Documentarea artistică este un factor de stimulare.

IANCU DUMITRESCU